

VILNIAUS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS TEISĖS IR CIVILINIO PROCESO KATEDRA

Daivos Galdikaitės
IV kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

BENDROJI JUNG TINĖ SUTUOKTINIŲ
NUOSAVYBĖ

Common joint possession of a married couple

Magistro darbas

Vadovas: lekt.dr. Saulius Aviža

Recenzentas: doc.dr. Algirdas Taminskas

VILNIUS 2008

TURINYS

Ižanga.....	3
1. Bendrosios jungtinės nuosavybės samprata civilinėje teisėje.....	7
2. Sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės atsiradimo ir pasibaigimo pagrindai.....	12
3. Nuosavybės teisės į turtą, priklausantį bendrosios jungtinės nuosavybės teise, įgyvendinimas.....	23
3.1. Valdymas.....	23
3.2. Naudojimas.....	24
4. Disponavimas turtu, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė	28
5. Šeimos turtas ir disponavimas juo.....	38
6. Vidiniai ir išoriniai sutuoktinių santykiai, susiję su bendrosios nuosavybės teise.....	45
Išvados.....	53
Panaudotų šaltinių sąrašas.....	55
Santrauka.....	58
Summary.....	59

IŽANGA

TEMOS AKTUALUMAS. Nuosavybės neliečiamumą garantuoja pagrindinis šalies įstatymas – Lietuvos Respublikos Konstitucija¹ (toliau – Konstitucija). Gyvenant teisinėje valstybėje, kurioje laikomasi įstatymų, aktualu suprasti, kokių pagrindų nuosavybė atsiranda, kaip ji įgyjama. Atsižvelgiant į tai, kad, kai kurie turtinius interesus reglamentuojantys institutai yra atsiradę neseniai, tai yra priėmus nuo 2002 m. liepos 1 d. galiojantį Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą² (toliau - LR CK), jų taikymo nagrinėjimas yra aktualus tiek teorine, tiek praktine prasme. Norint suprasti kaip valdomas, naudojamas turtas, būtina žinoti jo įgijimo pagrindus, nuosavybės rūšį, nes tai svarbu turtą naudojant, valdant, disponuojant.

Vienokiais ar kitokiais pagrindais nuosavybe naudojasi visi asmenys. Šiame darbe bus nagrinėjami susituokusių asmenų turtiniai klausimai. Sutuoctiniai – tai du skirtingų lyčių asmenys, kurie susituokę įgyja tam tikrą socialinį bei teisinį statusą, teises ir pareigas, atsakomybę ne tik vienas kito, bet ir kitų visuomenės narių atžvilgiu. Po santuokos vyras ir moteris ima kurti bendrą ateitį, įvairiai prie to prisidedami tiek savo intelektualiais sugebėjimais, tiek finansiniais ištekliais, taip įgydami ne tik santuokinio gyvenimo patirties, bet ir materialaus turto. Dėl šios priežasties atsiranda būtinybė apibrėžti turto, sukaupto iki santuokos ir bendrai užgyvento santuokoje, teisinį režimą.

Sutuoktinių turto teisinis režimas gali būti nustatomas ne tik įstatymu, bet ir sutartimi, t.y. mūsų šalyje dar naujove esančia – vedybų sutartimi, kurioje apibrėžiami turtiniai sutuoktinių santykiai po santuokos sudarymo ir jai iširus. Kadangi vedybų sutartį apibrėžiančios teisės normos galioja sąlyginai neilgai (šešerius metus), aktualu analizuoti, kokią įtaką turėjo šio instituto reglamentavimas sutuoktinių turtiniams santykiams.

Atsižvelgiant į sutuoktinių galimybes gyvenant santuokoje rūpinantis ne tik šeimos, bet ir asmenine materialine gerove yra svarbu išanalizuoti, koks sutuoktinių turtas yra pripažįstamas

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014; Valstybės žinios. 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863; Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2629; Valstybės žinios. 2003, Nr. 14-540, Nr. 32-1315, Nr. 32-1316; Valstybės žinios. 2004, Nr. 111-4123, Nr. 111-4124; Valstybės žinios. 2006, Nr. 48-1701.

² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr. 68-2568.

bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe, o koks asmenine nuosavybe, kokią turi reikšmę teisinis turto režimas vykdant prievoles.

Nei vienas žmogus negali žinoti, kas jo laukia rytoj ar po savaitės, tuo labiau – atsitikus nelaimėi ar tapus neįgaliu. Susituokę vyras ir moteris, kad ir kaip gerai sutartų tarpusavyje, būtų sąžiningi vykdydami prisiimtus įsipareigojimus vienas kitam, savo vaikams ir kitiems asmenims, niekada negali būti tikri, kad jų teisinis statusas ir turtinė padėtis dėl vienokių ar kitokių priežasčių, neretai nepriklausančių nuo jų valios, nepasikeis, todėl Lietuvos Respublikoje (toliau – LR) teisės aktai reglamentuoja sutuoktinių teises į santuokoje įgytą turtą ir jį pripažįsta bendrąja jungtine nuosavybe (su įstatymo numatytais išimtimis). Tačiau negalima teigti, kad vien tas faktas, jog turtas yra įgytas santuokoje, patvirtina, kad toks turtas - sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė. Esant įstatymo numatytiems atvejams, ir santuokoje įgytas turtas gali būti asmeninė, vieno iš sutuoktinių nuosavybė. Tam nemažai reikšmės turi tai, koku būdu turtas įgytas. Kyla įvairūs klausimai: ar vieno iš sutuoktinių vardu iš bendrų lėšų įgytas turtas yra jo asmeninė, ar bendra jungtinė nuosavybė; ar turtas, kuris įgytas vieno iš sutuoktinių iki santuokos sudarymo ir pripažįstamas šeimos turtu, yra sutuoktinių bendra jungtinė ar vieno jų asmeninė nuosavybė, kaip juo disponuojama? Tokie ir panašūs klausimai tampa aktualūs, iškilus būtinybei nustatyti, kas yra konkretaus turto savininkas, kam turtas priklauso nuosavybės teise.

Šiandien, vystantis mokslui, spartėjant gyvenimo tempui, didėjant tarpusavio demokratijai, šeima išlieka vertybe, saugoma įstatymo. Tačiau nežiūrint pozityvių pokyčių visuomenėje, dažnėja sutuoktinių skyrybos: 1994 metais 1000 gyventojų teko 3 proc. ištuokų, o 2007 metais – 3,4 proc.³, o kartu su tuo aktualiais tampa ne tik asmeniniai neturtiniai, bet ir turtiniai klausimai, jų teisinis reglamentavimas. Sutuoktiniams, santuokos nutraukimo ar separacijos atveju svarbu įrodyti esamo turto režimą, nes nuo to priklausys, koks turtas ar kokia jo dalis priklausys kiekvienam sutuoktiniui nuosavybės teise, pasibaigus bendrajai jungtinei nuosavybei. Neaiški ir asmens materialinė padėtis, kai nesant vedybų sutarties, vienas iš sutuoktinių atsisakė gerai apmokamo darbo ir rūpinosi tik vaikais ir namų ūkiu, o kitas tuo metu dirbo ir įgijo materialaus turto. Galima pamanyti, kad nedirbantis ir atlyginimo negaunantis sutuoktinis jokio turto neturi, nes savo uždirbtų lėšų į įgyjamą turtą neinvestavo, todėl visas, už kito sutuoktinio uždirbtus pinigus santuokoje įgytas turtas yra,

---

³ M3010406: Ištuokų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija /Santuokos ir ištuokos / Gyventojų sudėtis / Gyventojai /Gyventojai ir socialinė statistika / Statistika (duomenų bazės) / Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės // <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2421>; prisijungimo laikas: 2008-11-17.

būtent, šio sutuoktinio nuosavybė. Tačiau tokia nuostata būtų neteisinga kito sutuoktinio atžvilgiu, kuris rūpindamasis vien šeimos reikalais neprisidėjo prie įgyjamo turto finansiškai, tačiau tuo sudarė palankias galimybes kitam sutuoktiniui uždirbti lėšas reikalingas turtui įgyti, todėl pagrįstai galima teigti, kad toks turtas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė. Tuo pačiu metu kyla klausimai, kaip būtų tuo atveju, jeigu turtas būtų įgytas trečiųjų asmenų vardu; ar būtų galima ir jeigu taip, tai kokių būdu, įrodyti, kad toks turtas yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė?

Svarbu išanalizuoti, kokiam turtui yra taikomas šeimos turto teisinis režimas, nes būtent tokiu turtu garantuojama sutuoktinių nepilnamečių vaikų materialinė gerovė. Aktualu paanalizuoti, kaip apsinkintas disponavimas tokiu turtu, ar sutuoktiniai bendru susitarimu gali pakeisti tokio turto teisinį režimą.

Šiame darbe bus aptariami ne tik sutuoktinių tarpusavio (vidinis aspektas) turtiniai klausimai, bet ir jų teisės bei pareigos tretiesiems asmenims (išorinis aspektas), nes sutuoktiniai neretai turi tiek asmeninių, tiek ir bendrų turtinių įsipareigojimų tretiesiems asmenims, todėl iškilus būtinybei išieškoti išskolinimus, tampa svarbu nustatyti, koks sutuoktinių turtas yra laikomas bendrąja jungtine nuosavybe, o koks – asmenine, į koki kieno turtą gali būti nukreiptas išieškojimas.

Ne mažiau aktualus sutuoktinių turto teisinis režimas yra ir separacijos ar vaikų išlaikymo atveju, nes nuo turto teisinio režimo priklausys, kam kokia turto dalis teks ir panašiai.

Be to, įgyvendinant konstitucinį nuosavybės neliečiamybės principą tampa būtina kuo nuosekliau apibrėžti sutuoktinių turto teisinį statusą bei jų teises į minėtą turtą.

Analizuojant temą yra ieškoma probleminių sričių įgyjant, valdant, naudojant, disponuojant turtu, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė bei būdų, kaip tas problemas išspręsti.

TYRIMO TIKSLAS – išanalizuoti bendrosios jungtinės nuosavybės institutą LR teisės aktuose ir nacionalinėje teismų praktikoje.

TYRIMO UŽDAVINIAI:

1. Išanalizuoti bendrosios jungtinės nuosavybės reikšmę civilinėje teisėje ir aplinkybes, sąlygojančias bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės atsiradimą bei pasibaigimą.
2. Išnagrinėti turto, priklausančio sutuoktiniams bendrąja jungtine nuosavybe, naudojimo ir valdymo ypatumus, bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisės įgyvendinimo galimybes LR.
3. Aptarti sutuoktinių galimybes disponuoti turtu, esančiu bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe.

4. Išnagrinėti konkrečius vertinimo kriterijus, apibrėžiančius bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę bei turto pripažinimą šeimos turtu, išsiaiškinti teisinio režimo reikšmę disponuojant turtu.

5. Išanalizuoti, kaip ir koku lygiu šiuo metu LR teisės aktuose ir nacionalinėje teismų praktikoje yra apibrėžtas sutuoktinių teisinis statusas, jų turtiniai santykiai ir kiek jie įtakoja civilinės atsakomybės kilimo klausimus prieš kitus asmenis.

TYRIMO OBJEKTAS – sutuoktinių turto teisinis režimas.

TYRIMO METODAI. Atskleidžiant darbo temą, naudojami šie mokslinio pažinimo metodai: indukcija, lyginamasis metodas, analizė, sintezė, dedukcija, loginis, sisteminis, analitinis, lingvistinis.

DARBO ORIGINALUMAS IR NAUJUMAS sietinas su tuo, kad Lietuvoje keičiantis socialinei santvarkai, keitėsi ir įstatymai, kurie vis kitaip vertino nuosavybę. Kito ir suvokimas apie sutuoktinių nuosavybę, sprendžiant sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės klausimus kyla naujų, LR teismų praktikoje dar neaptartų klausimų. Kitaip negu kitose šalyse, turinčiose didesnę teisinę patirtį sprendžiant sutuoktinių turtinius klausimus, Lietuvoje, atsižvelgiant į gyventojų teisinę kultūrą, darbas yra originalus ir naujas, kadangi jame nagrinėjamos aktualios LR teisės aktų redakcijos, aptariama nacionalinė teismų praktika.

DARBO ŠALTINIAI. Šis darbas parengtas vadovaujantis LR norminiais teisės aktais. Svarbiausi jų – Konstitucija, LR CK. LR Aukščiausiajam Teismui nagrinėjant bylas suformuotos teismų praktikos analizė leidžia atskleisti ir tai, kas yra sutuoktinių jungtinė nuosavybė, kaip ji ginama, kokios yra sutuoktinių teisės ir pareigos valdant jungtinę nuosavybę. Šeimos institutą betarpiškai ir teisiogiai nagrinėjo A.Bakanas, A.Kabišaitis, A.Taminskas, A.Vainauskas, A.Vileita, I.Kudinavičiūtė, D.Petrauskaitė, G.Bartkus, G.Dominas, P.S.Vitkevičius, R.Petravičius, R.Šukys, Š.Keserauskas, V.Mikelėnas, V.Mizaras, V.Staskonis, V.Tiažkijus, Z.Smirnovienė, kurie analizavo bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę, šeimos turto klausimus.

1. BENDROSIOS JUNGTINĖS NUOSAVYBĖS SAMPRATA CIVILINĖJE TEISĖJE

Visuomenė - tai žmonės, kurie vadovaudamiesi laiko ir teisės aktų nustatytais taisyklėmis bendrauja tarpusavyje, sukurdami vienokius ar kitokius socialinius santykius. Evoluicionuojant žmonijai, kito ir žmonių teisės į jų sukurtą produktą. Tapo svarbu suprasti, kas yra nuosavybė, ar nuosavybės teisė yra beribė.

Šiandien terminą „nuosavybė“ vartojame ir ekonomine, ir teisine prasme. Ekonominė prasme nuosavybė suprantama „kaip ekonominiai santykiai, atsiradę dėl daiktų valdymo, naudojimo ir jais disponavimo“⁴. Teisine prasme – tai teisės normų visuma, įtvirtinanti ekonominius nuosavybės santykius, kai nustatomas daikto priklausymas konkrečiam asmeniui ar asmenims ir apibrėžiamos jų teisės savo nuožiūra valdyti, naudoti ir disponuoti jiems priklausančiais daiktais ar turtais⁵.

Nuosavybės teisė dar gali būti suprantama objektyviaja ir subjektyviaja prasme. „Objektyviaja prasme nuosavybės teisė apibūdinama kaip visuma teisės normų, reguliuojančių ekonominius santykius dėl daiktų valdymo, naudojimosi jais ir disponavimo. Tik dėl objektyviosios teisės normų egzistuoja galimybė atskirų asmenų subjektyviajai nuosavybės teisei atsirasti bei jos turiniui įtvirtinti“⁶. Nuosavybės teisės instituto, šia prasme, uždavinys – reguliuoti tarp visuomenės narių susiklosčiusius nuosavybės santykius. Subjektyviaja prasme - konkrečių nuosavybės teisės subjektų teisė savo nuožiūra valdyti, naudoti jiems priklausančius daiktus ar kitą turtą, jais disponuoti, nepažeidžiant įstatymų bei kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų.

Nuosavybės teisė - tai absoliuti teisė, o nuosavybės teisinis santykis gali atsirasti tik tarp ne mažiau kaip dviejų asmenų (tai nėra santykis tarp asmens ir daikto). Tokiame santykiyje iš vienos pusės dalyvauja asmuo, kuris yra daikto ar kito turto savininkas ir jį valdo, naudoja bei disponuoja savo nuožiūra, o iš kitos pusės – asmenys, kuriems tas daiktas ar kitas turtas yra svetimas, tačiau jie privalo gerbti kito asmens nuosavybę. Nuosavybės teisės santykiyje kaip konkretus santykio dalyvis yra įvardijamas tik turintis teises ir pareigas savininkas. Kiti šio santykio dalyviai nėra nustatyti, tai – visi asmenys.

---

⁴ Vasarienė D. Civilinė teisė. – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. P.105.

⁵ Staskonis V. Civilinė teisė.-Kaunas: Vijusta, 1997. P.256.

⁶ Ten pat. P.248.

Asmenų, dalyvaujančių nuosavybės teisiniuose santykiuose elgesiui, paprastai, būdingas pasyvus elgesys. Tai tėstinio pobūdžio santykiai, t. y. savininkas, dalyvaudamas nuosavybės teisiniuose santykiuose, iš kitų asmenų gali reikalauti tik susilaikyti nuo jo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo. Tuo atveju, jeigu savininkas tampa ir kitų santykių, atsiradusių nuosavybės teisės pagrindu, subjektu, tai gali reikalauti iš kitų asmenų atlikti kokius nors teigiamus veiksmus jo turto atžvilgiu.

Nuosavybės teisės subjektas, tai savininkas teisiniu požiūriu. Sąvokos „savininkas“ ir „nuosavybės teisės subjektas“ savo prasme nėra tapačios. Savininkas pirmiausia reiškia savininką ekonominiu požiūriu. „Savininkas ir nuosavybės teisės subjektas visiškai sutampa tik tais atvejais, kai turtas priklauso vienam ar keliems fiziniams asmenims, kaip savininkams patiems asmeniškai ar per atstovą įgyvendinantiems jiems priklausančias teises turtą valdyti, naudoti, juo disponuoti, šiam tikslui nusteigiant specialios organizacijos, kuri jų interesais atliktų nuosavybės teisės įgyvendinimo funkcijas. Tokie savininkai – nuosavybės teisės subjektai yra tik fiziniai asmenys, kurie atskirai ar kaip bendrasavininkai patys tiesiogiai sprendžia visus savo nuosavybės teisės įgyvendinimo klausimus“⁷. Jei nuosavybės teisei įgyvendinti įsteigiama organizacija, kuri sprendžia šiuos klausimus, o fiziniai asmenys priklausantys organizacijai patys nuosavybės teisės įgyvendinimo klausimų nesprenžia, nuosavybės teisės subjektu yra įsteigtoji organizacija. Teisinis subjektiškumas dar labiau nutolsta nuo ekonominio subjektiškumo: „valstybės bei savivaldybių nuosavybės teisiniuose santykiuose nuosavybės teisės subjekto funkcijas faktiškai atlieka tik valstybės ar savivaldybės valdžios ir valdymo institucijos, sudarančios valstybės ar savivaldybių aparatą“⁸.

LR CK 4.47 straipsnis⁹ reglamentuoja nuosavybės įgijimo pagrindus. Nuosavybė gali būti įgyjama sudarius įvairius sandorius (pirkimo – pardavimo, dovanojimo, mainų ir kitus, taip pat paveldėjimu, kai turtas paveldimas pagal įstatymą arba testamentą. Nuosavybės teisę galima įgyti ir pasisavinant vaisius ar pajamas. Nuosavybės teisę galima įgyti pagaminus naują daiktą, tačiau čia atkreiptinas dėmesys, iš kieno medžiagų tas naujas daiktas bus pagamintas. Jeigu daiktas

---

⁷ Staskonis V. Civilinė teisė. – Kaunas: Vijusta, 1997. P.251.

⁸ Ten pat. P.252.

⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 4.47 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr. 68-2568.

pagaminamas iš svetimos medžiagos, tai gamintojas jo savininku tampa tuo atveju, jeigu darbo vertė yra didesnė nei medžiagos vertė, o asmuo pagaminęs naują daiktą, nežinojo ir negalėjo žinoti, kad medžiaga priklauso kitam asmeniui. Tuo atveju, jei medžiagos vertė yra didesnė nei darbo, naujai pagaminto daikto savininku tampa medžiagos savininkas, kuriam suteikiama teisė nuspręsti ar pasilikti daiktą sau ir atlyginti gamintojui pagaminimo išlaidas ar atsisakyti daikto jo gamintojo naudai ir išsireikalauti patirtus nuostolius už medžiagas. Dar vienas iš nuosavybės teisės įgijimo pagrindų yra šeimininkio daikto pasisavinimas. Tačiau sutuoktiniai, kaip ir kiti fiziniai asmenys, tokiu pagrindu įgyti nuosavybės teisę gali tik į kilnojamuosius daiktus, kurie dar niekam nepriklausė arba jų savininkai tiesiai išsakė atsisaką tokio daikto arba jį išmetė. Tada pradėjęs daiktą valdyti asmuo tampa jo savininku. Kitu atveju, šeimininkis daiktas gali būti perduodamas tik valstybei ar savivaldybėms. Ir tik teismo sprendimu. Yra ir daugiau atvejų, kai teisėto pasisavinimo metu įgyjama nuosavybės teisė - pasisavinant laukinius gyvūnus, laukines ir namines bites, beprižiūrius ir priklydusius naminius gyvūnus, radinį, lobį, taip pat – atlygintinai paimant netinkamai laikomas kultūros vertybes ir kitus daiktus ar turtą visuomenės poreikiams bei konfiskuojant ar kitu būdu už pažeidimus paimant, pagal įstatymą, daiktus ar turtą, šiais pagrindais nuosavybės teisė pereina valstybei. Nuosavybės teisė gali būti įgyjama įgyjamąja senatimi. Tai reiškia, kad „asmuo, kuris nėra daikto savininkas, bet yra sąžiningai įgijęs daiktą bei sąžiningai, teisėtai, atvirai, nepertraukiamai ir kaip savą valdęs nekilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip dešimt metų arba kilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip trejus metus, kai per visą valdymo laikotarpį daikto savininkas turėjo teisinę galimybę įgyvendinti savo teisę į daiktą, bet nė karto tuo nepasinaudojo, įgyja nuosavybės teisę į tą daiktą“¹⁰. Įgyjamąja senatimi nuosavybės teisę įgyjantis asmuo, ne tik užvaldydamas daiktą, turi būti pagrįstai įsitikinęs, kad į tą daiktą niekas daugiau už jį teisių neturi bei per visą įgyjamosios senaties laiką privalo būti sąžiningu valdytoju. Daiktą turi valdyti nepertraukiamai, t. y. nuo valdymo teisės į daiktą įgijimo iki nuosavybės teisės įgijimo įgyjamąja senatimi. LR CK 4.47 straipsnyje pateiktas nuosavybės teisės įgijimo pagrindų sąrašas nėra baigtinis, nuosavybės teisė gali būti įgyjama ir kitais įstatymo nustatytais pagrindais.

Savininkas nuosavybės teisę gali turėti ne tik daiktui, bet ir kitam turtui, kuriuo gali būti ir kitas pojūčiais suvokiamas turtas, taip pat ir vertybiniai popieriai, išvestinės finansinės priemonės

---

¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 4.68 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr. 68-2568.

užfiksuotos finansiniuose dokumentuose, kituose intelektinės veiklos produktuose, suvokiamos tik iš sąvokų. Ši nuostata įtvirtinta LR CK 4.38 straipsnyje: „nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas“¹¹. Tokio turto ekonominis savininkas yra visuomenė ar jos dalis, kurios interesais valstybė įgyvendina jos teises.

Nuosavybė, kuri gali būti mišri, viešoji ir privati yra svarbi Lietuvos ūkio raidai, o ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise. Tačiau ne absoliučiai visas turtas gali būti privačia nuosavybe. Šalies ūkui ypatingą reikšmę turintis turtas išimtinė nuosavybės teise priklauso LR. Tai nuosavybės teisė į oro erdvę virš LR teritorijos, kontinentinį šelfą, ekonominę zoną Baltijos jūroje, kitus valstybinės reikšmės objektus.

Norint suprasti, kas yra nuosavybė, nagrinėjamos temos kontekste, svarbu atkreipti dėmesį ir į nuosavybės rūšį, kuri yra nustatoma atsižvelgiant į nuosavybės teisės subjektus ir jų teisinę padėtį nuosavybės teisiniuose santykiuose. Mūsų šalyje egzistuoja šios nuosavybės rūšys:

- privati (šia teise galima turėti bet kokį turtą, jeigu to nedraudžia LR įstatymai);
- viešoji (valstybės ir savivaldybių nuosavybė);
- mišri.

Turtas gali nuosavybės teise priklausyti vienam asmeniui, kuris nepažeisdamas įstatymų jį gali valdyti, naudoti ar disponuoti savo nuožiūra. Asmuo tvarkydamas savo turtą ir bendradarbiaudamas su kitais asmenimis turi teisę savo turtą sujungti su kitų asmenų turtu ir juo naudotis, valdyti bei disponuoti, bendrai. Toks turtas yra bendroji nuosavybė, o bendrasavininkiais gali būti fiziniai ar juridiniai asmenys, galintys būti nuosavybės teisiųjų santykių subjektais. Taip pat, bendraturčiais gali būti minėti asmenys ir valstybė, savivaldybė ar kelios valstybės.

„Bendrosios nuosavybės teisei būdinga:

a) keli subjektai – savininkai. Jie gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys, valstybė, savivaldybės. Subjektai gali būti du ar daugiau asmenų;

b) vieningas objektas – koks nors daiktas ar daiktų visuma. Kiekvieno bendrasavininkio nuosavybės teisė yra į visą objektą, o ne į kurią jo dalį natūra“¹².

LR CK 4.73 straipsnyje yra išvardintos bendrosios nuosavybės rūšys, tai:

- bendroji dalinė nuosavybė (nuosavybės teisėje nustatytos kiekvieno savininko nuosavybės teisės dalys);

---

¹¹ Ten pat, 4.38 straipsnis.

¹² Vasarienė D. Civilinė teisė. – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002, P.110.

- bendroji jungtinė nuosavybė (nuosavybės teisėje, nuosavybės dalys nėra nustatytos).

Savininkas nuosavybės teisę gali, tačiau ne privalo, įgyvendinti pats tiesiogiai valdydamas ir naudodamas jam nuosavybės teise priklausantį turtą bei juo disponuodamas. Jis turi teisę perduoti savo teises į turtą kitiems asmenims ir taip įgyvendinti savininko nuosavybės teisę.

Nors nuosavybės teisė yra svarbi ir ginama įstatymų, tačiau ji gali būti ir apribota.

Savininkas, šią savo teisę gali apriboti pats išreikšdamas valią, o taip pat savininko nuosavybės teisė gali būti apribojama įstatymo ar teismo sprendimu.

2. SUTUOKTINIŲ BENDROSIOJŲ JUNGTTINĖS NUOSAVYBĖS ATSIRADIMO IR PASIBAIGIMO PAGRINDAI

Asmenų turto režimui įtakos turi įvairūs faktoriai, kaip antai santuokos, partnerystės įregistravimas, vedybų sutarties sudarymas. Santuoka - savanoriškas vyro ir moters apsisprendimas, įstatymų numatyta tvarka sukurti šeimos teisinius santykius. Santuoka pakeičia ne tik asmenines besituokiančiųjų asmenų teises ir pareigas, bet turi įtakos ir jų turto teisiniam režimui. Vedybų sutartis – skirtingų lyčių asmenų, ketinančių susituokti arba susituokusių, savanoriškai sudarytas susitarimas, nustatantis jų turtines teises ir pareigas santuokos, separacijos metu ar nutraukus santuoką. Santuoka yra būtina vedybų sutarties atsiradimo ir egzistavimo sąlyga. Vedybų sutartimi nėra reglamentuojamas sugyventinių turto teisinis režimas. Iki santuokos sudarymo, būsimąjį sutuoktinio įgytas turtas būdavo vien tik jo asmeninė nuosavybė ir tokį turtą jis valdydavo, naudodavo ar juo disponuodavo vien savo nuožiūra (išimtis – jeigu būdavo bendratutis), o po santuokos įregistravimo turto teisinis režimas pakinta. Ketinantys tuoktis asmenys gali sudaryti vedybų sutartį ir taip išreikšti savo valią dėl turto režimo. Priklausomai nuo laiko kada sudaryta sutartis ji gali būti ikivedybinė arba povedybinė. Ikivedybinė sutartis teisinę galią įgis tik nuo santuokos įregistravimo dienos, o povedybinė – nuo sudarymo datos, jeigu pačioje sutartyje nebus numatyta kita data. Tai yra logiška, nes vedybų sutartyje, tiek ikivedybinėje, tiek povedybinėje, yra aptariamoms sutuoktinių teisėms ir pareigoms, o neįregistravę santuokos asmenys sutuoktiniais netampa, todėl jų turtinės teisės negali būti reguliuojamos vedybų sutartimi. Partnerystė - vyras ir moteris laisva valia priima sprendimą gyventi kartu, turėdami tikslą sukurti šeimos santykius ir taip gyvena ne mažiau vienerių metų neįregistravę santuokos¹³. Partnerystės sutartimi du skirtingų lyčių asmenys siekia sukurti šeiminius santykius. Tam, kad tokių asmenų turtinius santykius reguliuotų šeimos teisės normos jie turi pragyventi kartu ne mažiau vienerių metų laiko, siekdami sukurti šeiminius santykius. Keliama sąlyga – siekis sukurti šeiminius santykius, nes galima ir kitokia – jungtinės veiklos partnerystės sutartis, neturinti nieko bendro su šeima. LR CK 3.87 straipsnio 1 dalyje sakoma, kad turtas, susituokusių asmenų įgytas po santuokos sudarymo yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, o 3.83 straipsnio 1 dalis

---

¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.229 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

reglamentuoja, kad sutuoktiniai turi teisę nustatyti savo turto teisinį režimą sudarydami vedybų sutartį, tačiau tai nereiškia, kad sutuoktiniai gali savo nuožiūra nustatyti viso turto teisinį režimą. LR CK 3.83 straipsnio 2 dalis nurodo, kad vedybų sutarties sąlygos, prieštaraujančios imperatyvioms įstatymų normoms, gerai moralei arba viešajai tvarkai yra niekinės ir negalioja. Santuoka, yra svarbiausia sąlyga vedybų sutarčiai sudaryti ir egzistuoti. Ši sutartis, tai susituokusių ar ketinančių susituokti asmenų savanoriškas susitarimas, reglamentuojantis jų turtines teises ir pareigas tiek santuokos metu, tiek ją nutraukus ar ėmus gyventi skyrium¹⁴. Kadangi šios sutarties sudarymas yra siejamas su santuoka, tai gali būti ikivedybinė sutartis (sudaryta iki santuokos įregistravimo) įsigaliosianti nuo santuokos įregistravimo dienos arba povedybinė sutartis (sudaryta po santuokos įregistravimo), įsigaliojanti nuo jos sudarymo, jei sutartyje nėra numatyta kitaip, tai LR CK 3.101 – 3.108 straipsnių nuostatos dėl vedybų sutarties negali būti taikomos sugyventinių bendrai naudojamam turto režimui.

Įstatymas¹⁵ numato, kad ikivedybinė sutartis teisinę galią įgyja tik įregistravus santuoką, tačiau gyvenime gali iškilti problemų dėl šios sutarties įsigaliojimo, nes, pirmiausia, nėra numatyta, per kiek laiko po sutarties sudarymo turi būti įregistruota santuoka. Tarkime, sutartyje yra numatyta, koks turtas bus kiekvieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, o santuoka bus įregistruota po dešimties metų nuo sutarties sudarymo. Vedybų sutartis sudaroma notarine forma, tačiau keičiama tik teismo leidimu, o pakeitimai neturi grįžamosios galios. Akivaizdu, kad per tokį ilgą laiko tarpą, ketinančių susituokti asmenų gyvenime daug kas gali pasikeisti, taip pat ir jų turtinė padėtis, todėl bus neracionalu, jog įsigalios seniai sudaryta ikivedybinė sutartis, o ją pakeisti yra gana sudėtinga. Straipsnio „Sutuoktinių, sugyventinių ir gyvenant skyrium turto teisinis režimas pagal vedybų sutartį“ autorės I.Kudinavičiūtės nuomone, jeigu įstatymo leidėjas notarui suteikia teisę tvirtinti vedybų sutartį, tai būtų galima leisti tokia pačia forma ir pakeisti vedybų sutartį¹⁶. Pritariu šiai nuomonei, nes pagal dabar galiojančius įstatymus sutarties pakeitimui yra keliami griežtesni reikalavimai nei jos sudarymui. Be to, būtų paprasčiau, jeigu

---

¹⁴ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga. P.213.

¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.102 straipsnio 2 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

¹⁶ Kudinavičiūtė I. Sutuoiktinių, sugyventinių ir gyvenant skyrium turto teisinis režimas pagal vedybų sutartį // Justitia. 2001, Nr. 6. P.21.

įstatyme būtų numatyta, per kiek laiko po ikivedybinės sutarties sudarymo turi būti įregistruota santuoka, o ją įregistravus vėliau nei per nustatytą laiką, ikivedybinė sutartis neišsigaliojotų. Tokiu atveju, būtų galima sudaryti naują vedybinę sutartį. Kita problema kyla, vėl dėl ikivedybinės sutarties išsigaliojimo, kai sudaroma bažnytinė santuoka, nes apie tokios santuokos sudarymą religinės organizacijos atstovas (net ne vienas iš sutuoktinių) privalo per dešimt dienų civilinės metrikacijos skyriui pateikti nustatytos formos pranešimą. Jeigu pranešimas per nustatytą laiką nepateikiamas, tai santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai įtraukiama į civilinės metrikacijos įstaigos apskaitą. Kadangi pranešimą apie bažnytinę santuoką pateikia ne patys sutuoktiniai, tai praktiškai, jie net nežino praleistas dešimties dienų terminas ar ne, o nuo to, t.y., nuo santuokos įregistravimo datos, priklauso ikivedybinės sutarties išsigaliojimas. Manau, kad besituokiantiems civilinės metrikacijos skyriuje ir bažnyčioje yra sudaromos skirtingos sąlygos, nes besituokiančiųjų civilinės metrikacijos skyriuje ikivedybinė sutartis išsigalioja įregistravus santuoką, o besituokiančiųjų bažnyčioje - tik po dar vienos registracijos, t.y., po bažnytinės santuokos įtraukimo į civilinės metrikacijos apskaitą. Šiuo atveju būtų galima sakyti, kad problemos kaip ir nėra, nes kiekvienas asmuo laisva valia apsisprendžia kur tuoksis, todėl lyg ir prisiima iškiliančius nepatogumus, tačiau atsižvelgiant į lygiateisiškumo principą, sąlygos turėtų būti vienodos, o to pasiekti būtų galima nurodant įstatyme, kad ikivedybinė sutartis išsigalioja ir po bažnytinės santuokos sudarymo.

Atsižvelgiant į statistinius duomenis kyla klausimas, ar ne dėl pakankamai sudėtingo vedybų sutarčių pakeitimo ir išsigaliojimo jos Lietuvoje nėra populiarios, nes 2006 metais buvo užregistruotos 44 vedybų sutartys, 1 pakeista, o 2008 metais užregistruota 61, pakeista 1 vedybų sutartis¹⁷.

Reiktų pastebėti, kad Rusijos Federacijoje galioja tik civilinės metrikacijos įstaigoje sudaryta santuoka¹⁸, todėl ir teisinės pasekmės reglamentuojančios turtinius sutuoktinių klausimus atsiranda tik po valstybinėje įstaigoje įregistruotos santuokos.

Sutuoktinių turtą, LR CK normos, skirsto pagal teisinį režimą:

---

¹⁷ Vedybų sutarčių registro statistika. Centrinė hipotekos įstaiga // <http://www.lhr.lt/index.php?116749920>; prisijungimo laikas: 2008-11-27.

¹⁸ Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995 г. N 223-ФЗ (СК РФ) (с изменениями и дополнениями). Статья 1. Пункт 2 // <http://www.garant.ru/main/10005807-000.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-20.

- 1) turtas, kurio teisinis režimas nustatytas įstatymų;
- 2) turtas, kurio teisinis režimas nustatytas pagal sutartį;
- 3) šeimos turtas.

Turtas, kuris būtinas šeimos reikmėms tenkinti įstatymo yra priskiriamas šeimos turtui, nežiūrint į tai, ar jis nuosavybės teise priklauso vienam kuriam iš sutuoktinių, ar abiem. Šeimos turtas, vadovaujantis LR CK 3.84 straipsnio 1 dalies nuostatomis, gali būti naudojamas tik bendriems šeimos poreikiams tenkinti. Šis turtas nėra priskiriamas prie kurios nors sutuoktinių turto teisinio režimo rūšies. Turto teisinis režimas gali būti nustatomas ir laisvu sutuoktinių susitarimu, t.y., vedybų ar ikivedybine sutartimi, tačiau sutuoktiniai savo susitarimu negali panaikinti šeimos turto teisinio režimo. Nors LR CK normos ir leidžia patiems sutuoktiniams sutartimi išspręsti turtinius tarpusavio klausimus, vis dėl to, dažniausiai sutuoktinių turto teisinis režimas yra nustatomas įstatymu. O tai reiškia, kad sutuoktinių po santuokos įgytas turtas yra bendroji jungtinė nuosavybė.

Nuosavybės teise priklausančią nuosavybės objektą gali valdyti keli savininkai. Bet kuris asmuo, kuris gali būti nuosavybės teisinių santykių subjektas, gali būti ir bendraturčiu, tai reiškia, kad kalbant apie turto teisinį režimą bendraja jungtine nuosavybe jis gali priklausyti nebūtinai sutuoktiniams, bet ir santuokiniais ryšiais nesusietiems asmenims. Sutuoktiniai, kaip ir kiti asmenys, valdantys turtą, kai nėra nustatytos kiekvieno jų nuosavybės teisės dalys, valdo jį bendrosios jungtinės nuosavybės teise.

Preziumuojama, kad po santuokos sudarymo sutuoktinių bendrai įgytas turtas yra jų bendroji jungtinė nuosavybė. Asmenine sutuoktinio nuosavybe pripažįstamas turtas, kuris sutuoktiniui dovanotas ar jo paveldėtas po santuokos sudarymo, jeigu dovanojimo sutartyje ar testamente nėra nurodyta, kad turtas perduodamas bendrojon jungtinėn sutuoktinių nuosavybėn¹⁹. Ši nuosavybė, esant tam tikrai situacijai, gali būti panaudota ne tik turto turėtojo, bet ir visos šeimos poreikiams tenkinti.

---

¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.89 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

Rusijos Federacijoje sutuoktinių turtas taip pat pripažįstamas bendru, jeigu ko kita nėra numatyta vedybų sutartyje. Vedybų sutartis įsigalioja po santuokos įregistravimo. Santuokos metu įgytas nekilnojamas turtas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė²⁰.

Mūsų šalyje turtas tampa sutuoktinių bendraja jungtine nuosavybe tada, kai asmenys susituokia. Tai iliustruoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, kai po santuokos nutraukimo buvo padalintas bendraja jungtine nuosavybe sutuoktiniams priklausantis turtas. Vienas jų kreipėsi į teismą prašydamas pripažinti, kad žemės sklypas ir nebaigtas statyti gyvenamasis namas priklauso jam asmeninės nuosavybės teise. Nurodydamas, kad sklypo pirkimui jis panaudojo asmenines lėšas pasiskolintas pagal paskolos sutartį bei lėšas pasiskolintas iš savo brolio be paskolos sutarties. Kadangi pinigai buvo pasiskolinti jo asmeniškai, negrąžinus paskolos, teismas priteisė iš jo skolą. Namai, sutuoktinio teigimu, taip pat buvo statomi išimtinai jo lėšomis, kurias jam dovanojo tėvas, kaip patvirtino dovanojimo sutartis. Teismas pažymėjo, jog įstatymas nenumato, kad turtas, įgytas už vieno iš sutuoktinių pasiskolintas ar gautas dovanų lėšas, tampa tik to sutuoktinio asmenine nuosavybe, o patikimų įrodymų, patvirtinančių nurodytų pinigų sumų panaudojimą išimtinai sklypo įsigijimui ir gyvenamojo namo statybai pateikta nebuvo. Žemės sklypas įsigytas šalims gyvenant santuokoje. Santuokos metu buvo pasiskolintos bei gautos dovanų pinigines lėšas, įsigytos medžiagos gyvenamojo namo statybai. Po žemės sklypo įsigijimo ir gyvenamojo namo statybos pradžios šalys dar kurį laiką gyveno kartu kaip šeima. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodytos aplinkybės duoda pagrindo pripažinti žemės sklypą buvus naudojamą ir gyvenamąjį namą buvus pradėtą statyti bendroms sutuoktinių ir jų šeimos reikmėms, bendro šeimos materialinio gerbūvio sukūrimui. Asmeninių lėšų, turtui santuokos metu įsigyti, panaudojimas teisinę reikšmę turėtų ir turtas būtų pripažintas asmenine vieno iš sutuoktinių nuosavybe, tik leistinomis įrodinėjimo priemonėmis įrodžius, kad nekilnojamojo turto įgijimo metu buvo aiškiai išreikšta valia įsigyti turtą asmeninai, o ne bendrojon nuosavybėn. Preziumuojama, kad santuokos metu šalių įgytas žemės sklypas ir pradėtas statyti gyvenamasis namas yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, leistinomis įrodinėjimo priemonėmis tai nėra

---

²⁰ Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995 г. N 223-ФЗ (СК РФ) (с изменениями и дополнениями). Статья 33. Пункт 1 // <http://www.garant.ru/main/10005807-000.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-20.

paneigta, todėl šalių santuokos metu įgytas turtas – žemės sklypas ir nebaigtas statyti gyvenamasis namas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė²¹.

Atkreiptinas dėmesys, kad turtas, įgytas asmenų gyvenančių kartu, tačiau nesusituokusių bei turtas, įgytas ir bendrai naudojamas asmenų, įstatymo nustatyta tvarka įregistravusių partnerystę, nelaikomas bendrąja jungtine nuosavybe. Kitokia situacija yra tada, kai turtas, įgytas sutuoktinių santuokos metu nežiūrint, kurio vieno iš jų vardu turtas įgytas, vis vien tampa bendrąja jungtine nuosavybe. Galioja prezumpcija, kad susituokus įgytas turtas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė ir abu sutuoktiniai turi vienodas teises bendrą turtą valdant, naudojant, juo disponuojant, jeigu, ginčo atveju, neįrodoma, kad turtas yra asmeninė vieno sutuoktinio nuosavybė. Asmenų, įregistravusių partnerystę, įstatymo nustatyta tvarka, LR CK normos nepripažįsta šeima. Įregistravus partnerystę, sugyventinių turtas netampa bendrąja jungtine nuosavybe, jis išlieka asmeninė kiekvieno sugyventinio arba bendroji dalinė abiejų sugyventinių nuosavybė.

Kyla pagrįstas klausimas – koku tikslu registruoti partnerystę? Būtų galima manyti, kad partnerystę registruoja asmenys, nenorintys tuoktis, tačiau gyvenantys kartu ir norintys sukurti šeiminius santykius ar konkrečiai apibrėžti turto režimą. Tokio instituto įvedimas užsienio šalyse, pavyzdžiui Nyderlanduose²², buvo siejamas su emocinių santykių apsauga, nepriklausomai nuo partnerių lyties. LR nei santuoka, nei partnerystė tarp tos pačios lyties asmenų neregistruojama, todėl sakyti, kad partnerystės įregistravimu siekiama asmenų lygių galimybių, negalima. Tačiau, žinant, kad partnerystės įregistravimui keliami tokie patys reikalavimai kaip ir santuokai, tai tampa neaišku, kuo santuokos įregistravimas skiriasi nuo partnerystės įregistravimo, nes net ir siekiai tokie patys – sukurti šeiminius santykius. Tokio instituto įvedimą galima suprasti tik ten, kur registruojama tos pačios lyties asmenų partnerystė, tačiau LR to nėra, tai galima manyti, kad šie vyro ir moters susitarimai skiriasi tik pavadinimu ir po santuokos ar partnerystės įregistravimo atsirandančiais teisiniais santykiais. Partnerystės sutartį įregistravusių asmenų turtiniai santykiai yra reguliuojami siauresne apimtimi nei susituokusiųjų. Kaip jau minėta, po partnerystės įregistravimo turtas netampa bendrąja jungtine nuosavybe, o lieka asmenine arba bendrąja daline

---

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-119/2004 (procesinio sprendimo kategorija 69.5.1., 69.7.) // <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=24787>; prisijungimo laikas: 2008-03-07.

²² Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga. P.442.

partnerių nuosavybe. Koks turtas pripažįstamas sugyventinių bendrai naudojamu reglamentuoja LR CK 3.230 straipsnio 2 dalis. Tokio turto perleisti vienas sugyventinis be kito sutikimo negali. Šis turtas dalijamas lygiomis dalimis, jeigu nėra sąlygų leidžiančių nukrypti nuo lygių dalių principo. Tai bene ir visi turtiniai skirtumai, tarp asmenų gyvenančių įregistravus partnerystę ir asmenų gyvenančių kartu, partnerystės neįregistravus. Partnerystės ir santuokos institutų panašumas turto atžvilgiu tik toks, kad ir vienu ir kitu atveju bendras turtas panašiai dalijamas ir, tai, kad reikalingas antro asmens sutikimas jį perleidžiant. Todėl reikėtų susimąstyti ar LR toks institutas yra reikalingas, nes „statistikos duomenų analizė rodo, kad vyrai ir moterys Lietuvoje šeimos teisinius santykius daugiausia kuria santuoka, kurią reglamentuoja valstybė nustatydamą santuokos sudarymo sąlygas, draudimus, jos registravimo tvarką ir formuodama šeimos politiką“²³.

Koks turtas pripažįstamas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, reglamentuoja LR CK 3.88 straipsnis, kuriame įtvirtinta, kad bendroji jungtinė nuosavybė yra:

- 1) abiejų sutuoktinių ar vieno jų vardu įgytas turtas po santuokos sudarymo;
- 2) iš abiejų sutuoktinių bendros ar vieno sutuoktinio veiklos gautos pajamos, išskyrus lėšas, būtinas sutuoktinio profesinei veiklai;
- 3) iš sutuoktinio asmenine nuosavybe esančio turto gautos pajamos ir vaisiai;
- 4) jeigu abu sutuoktiniai po santuokos sudarymo ėmė verstis verslu, tai įmonė ir iš jos veiklos arba kitokio verslo gaunamos pajamos. Tuo atveju, jei įmonė iki santuokos sudarymo nuosavybės teise priklausė vienam sutuoktiniui, tai bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė po santuokos sudarymo yra iš šios įmonės veiklos ar kitokio verslo gautos pajamos ir įmonės (verslo) vertės padidėjimas;
- 5) po santuokos sudarymo iš sutuoktinių ar vieno jų darbinės ar intelektinės veiklos gautos pajamos, dividendai, taip pat pensijos, pašalpos bei kitokios išmokos. Išskyrus tikslinės paskirties išmokas, kai jos gaunamos kaip žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo, atlyginimas, neturtinės žalos atlyginimas, tik vienam sutuoktiniui skirta tikslinė materialinė parama, ir panašiai“²⁴.

Rusijos Federacijos šeimos kodekso normos taip pat panašiai apibrėžia koks turtas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, tai nekilnojamasis turtas įgytas po santuokos

---

²³ Kudinavičiūtė – Michailovienė I. Santuokos sąlygos ir jų vykdymas. – Vilnius: Justitia. 2006, P.8.

²⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. 3.88 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

įregistravimo, taip pat pajamos, gautos iš kiekvieno sutuoktinio darbo, verslo, intelektinės veiklos²⁵.

LR sprendžiant ar turtas yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, būtina atsižvelgti į turto įgijimo ar gavimo momentą, t. y., kada turtas buvo įgytas: prieš santuoką, santuokos metu ar jau po santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kai ieškovė kreipėsi į teismą prašydama nutraukti santuoką, padalinti santuokoje įgytą turtą, kuris visas nurodytas ieškinyje yra įgytas santuokoje ir sutuoktiniams priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teisėmis. Teismas į dalintiną turtą įtraukė ir vieno kambario butą, atmetė atsakovo argumentus, kad šis turtas nėra bendroji jungtinė nuosavybė, kadangi turtas buvo įsigytas anksčiau nei šalys, jų pačių pripažinimu, galutinai pradėjo gyventi skyrium, be to, lėšos šiam turtui įsigyti turėjo būti sukauptos santuokos metu. Nustatydamas šalių dalis santuokiniame turte, teismas nukrypo nuo lygių dalių principo, atsižvelgęs į su ieškove gyvenančio nepilnamečio sūnaus interesus. Jeigu sutuoktiniai nėra sudarę vedybų sutarties, jų turtui taikomas įstatymų nustatytas turto teisinis režimas, taigi turtas, įgytas santuokos metu, yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, kuri, konkrečiu atveju, pasibaigė nutraukus santuoką. Asmeniniu sutuoktinio turtu pripažįstamas turtas, sutuoktinio įgytas už asmenines lėšas arba lėšas, gautas realizavus jo asmenine nuosavybe esantį turtą, su sąlyga, kad to turto įgijimo metu buvo aiškiai išreikšta sutuoktinio valia įgyti turtą asmeninę nuosavybę. Kadangi įstatymas preziumuoja sutuoktinių turtą esant bendrąja jungtine nuosavybe, todėl fakto, kad tam tikras turtas yra asmeninė vieno sutuoktinio nuosavybė, įrodinėjimo pareiga tenka sutuoktiniui, kuris tai teigia. Teisėjų kolegijos nuomone, butas pagrįstai buvo priskirtas bendrajai jungtinei sutuoktinių nuosavybei²⁶.

Bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pasibaigimo pagrindai išvardinti LR CK 3.100 straipsnyje, tačiau tai nėra baigtinis sąrašas. Bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė gali pasibaigti ne tik įstatyme numatytais pagrindais, bet ir dėl visai kitų, nuo jų valios nepriklausančių priežasčių, pavyzdžiui, turtą pavogus, jį negrįžtamai sunaikinus ar turtui sugedus. Sutuoktinių bendro turto teisinio režimo pabaiga yra svarbi ne tik jų tarpusavio santykiams, bet ir santykiams

---

²⁵ Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995 г. N 223-ФЗ (СК РФ) (с изменениями и дополнениями). Статья 34. Пункт 1и 2 // <http://www.garant.ru/main/10005807-000.htm>; prisijungimo laikas:2008-11-20.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-338/2004 (procesinio sprendimo kategorija 69.5.1; 69.7; 71.4.) // <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=24787>; prisijungimo laikas: 2008-03-07.

su kitais, pašaliniais, asmenimis, kuriems jie turi įsipareigojimų. LR CK²⁷ numatyti šie bendrosios jungtinės nuosavybės pasibaigimo pagrindai:

- santuokos nutraukimas;
- teismui pripažinus vieną iš sutuoktinių mirusiu arba nežinia kur esančiu;
- vieno iš sutuoktinių mirtis;
- santuokos pripažinimas negaliojančia;
- separacija;
- bendro turto padalijimas teismo sprendimu;
- sutuoktiniams, savo bendru susitarimu pakeitus bendro turto teisinį režimą bei kitais

įstatymų nustatytais atvejais.

Santuoka gali būti nutraukiama įvairiais pagrindais:

sutuoktinių bendru sutikimu,

vieno sutuoktinio prašymu, kai yra nors viena iš šių sąlygų: kai sutuoktiniai daugiau nei metus laiko gyvena atskirai, kai vienas iš sutuoktinių, po santuokos sudarymo, teismo pripažįstamas neveiksniu, kai vienas iš sutuoktinių teismo sprendimu pripažįstamas nežinia kur esančiu, kai vienas iš sutuoktinių atlieka laisvės atėmimo bausmę ilgiau nei vienerius metus, už netyčinį nusikaltimą,

santuokai iširus dėl vieno iš sutuoktinių kaltės,

santuokai iširus dėl abiejų sutuoktinių kaltės.

Manau, kad atkreipti dėmesį reikėtų, kai bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė pasibaigia pripažinus santuoką negaliojančia. LR CK 3.37 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad santuoka negaliojančia pripažįstama nuo jos sudarymo momento. Tai reiškia, kad ši norma nustato grįžtamąjį teismo sprendimo galiojimą. Žinant, kad preziumuojama, jog sutuoktinių turtas, įgytas po santuokos sudarymo yra bendroji jungtinė jų nuosavybė, jeigu nesudaryta vedybų sutartis, tai kyla klausimas koks teisinis režimas taikomas sutuoktinių santuokoje įgytam turtui, kai jų santuoka pripažįstama negaliojančia. Čia reikšmės turi tai ar sutuoktiniai buvo sąžiningi, t.y., ar žinojo arba turėjo žinoti aplinkybes, dėl kurių jų santuoka negalima. Sąžiningo sutuoktinio atveju LR CK komentare teigiama, kad „sąžiningiems sutuoktiniams santuokos pripažinimas

---

²⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.100 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

negaliojančia sukelia panašius teisinius padarinius kaip ir ištuoka: jų turtas, įgytas sudarius santuoką, turi būti dalijamas kaip bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, jeigu jie nebuvo sudarę vedybų sutarties, arba pagal vedybų sutartį, jeigu jie šią buvo sudarę“²⁸. Tačiau nėra paaiškinta kodėl tas turtas turėtų būti dalijamas būtent taip, nes turtą esant bendraja jungtine nuosavybe preziumuojama tik vienu atveju – kai turtas įgyjamas po santuokos sudarymo, o šiuo atveju, santuoka pripažįstama negaliojančia nuo jos sudarymo momento, vadinasi, bendrai sutuoktinių įgytą turtą, kategoriškai pripažinti esant bendraja jungtine nuosavybe yra ne visai teisinga. Nors atsižvelgiant į protingumo ir sąžiningumo principus toks pripažinimas yra logiškas, nes praktiškai turtas buvo įgytas bendrai, neplanuojant, kad ateityje santuoka bus pripažinta negaliojančia. Vadovaujantis tokia nuostata, kad santuoka nors ir pripažįstama negaliojančia nuo jos sudarymo momento, bendras sutuoktinių turtas dalijamas pripažįstant jį bendraja jungtine nuosavybe, vienodai apsaugo abiejų sutuoktinių turtinius interesus.

Nagrinėjant bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pasibaigimą taip pat reikėtų paanalizuoti, kaip šis klausimas sprendžiamas jeigu sutuoktinių turtui taikytas bendrosios jungtinės nuosavybės teisinis režimas pasibaigė dar iki įsigaliojant 2002 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui.

Pareiškėja R.L. nurodė, kad antstolis, vykdydamas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – VSDFV) sprendimą dėl skolos išieškojimo iš A. L. įmonės turto, priėmė patvarkymą vykdomojoje byloje išieškotojo VSDFV naudai skolos išieškojimą iš pareiškėjos darbo užmokesčio. R.L. teigimu, šis antstolio patvarkymas yra neteisėtas, nes skolininkas yra ne ji, o A. L. įmonė. Jos ir A. L. santuoka yra nutraukta. Pagal tuo metu galiojusį Santuokos ir šeimos kodeksą²⁹ (toliau – ŠŠK) nebuvo reikalaujama dalintis turtą. Nors A. L. įmonė buvo įsteigta jos ir A. L. santuokos metu, nutraukus santuoką, bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė pasibaigė (LR CK 3.100 straipsnio 4 punktas). R. L. ir A. L. susituokė 1987 m. Jų ištuoka įregistruota 1997 m. A. L. įmonė buvo įsteigta 1995 m. Nutraukus santuoką, sutuoktiniams bendraja jungtine nuosavybe priklausęs turtas nebuvo padalintas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija 2007 m. birželio 26 d. nutartyje konstatavo, kad iki pareiškėjai ir A. L. nutraukiant santuoką, A. L.

---

²⁸ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga. P.104.

²⁹Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodeksas ir kiti pagrindiniai norminiai aktai, reglamentuojantys vaiko teisių apsaugą, įvaikinimą, globą, pašalpas šeimai / sud. V.Civilytė. – Vilnius: Saulužė, 1999.

įmonė buvo A. L. ir pareiškėjos bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė. Bendroji jungtinė nuosavybė pasibaigia šį turtą pasidalijus.

Pagal santuokos nutraukimo metu galiojusias bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės padalijimą reglamentavusias teisės normas sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusį turtą buvo galima pasidalinti sutuoktinių susitarimu arba pareiškus ieškinį teisme dėl tokio turto padalijimo (SŠK 24 straipsnis³⁰). To paties kodekso 24 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad jeigu sutuoktiniai nesusitaria dėl turto, kuris yra bendroji jungtinė jų nuosavybė, tai toks turtas, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, gali būti padalijamas pagal vieno iš sutuoktinių ieškinį. Šiuo atveju nei vienas iš sutuoktinių tokio reikalavimo nepateikė, todėl darytina išvada, jog sutuoktiniai dėl turto, kuris yra bendroji jungtinė jų nuosavybė, pasidalijimo susitarė. Bylos duomenimis, įmonė buvo ir yra A. L. nuosavybė. Nei pareiškėja, nei A. L. tokio susitarimo neginčijo ir neginčija. Skolos VSDF atsirado iš A. L. įmonės veiklos. Kadangi skola VSDF atsirado iš įmonės veiklos po 1997 m., t. y. po santuokos nutraukimo, kai šios įmonės gaunamas pelnas ir atsiradusios skolos dėl aukščiau išdėstytų priežasčių jau nebuvo R. ir A. L. bendroji jungtinė nuosavybė ir bendroji sutuoktinių prievolė, tai pareiškėja negali būti atsakinga už įmonės skolas, atsiradusias po santuokos nutraukimo³¹.

---

³⁰Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodeksas ir kiti pagrindiniai norminiai aktai, reglamentuojantys vaiko teisių apsaugą, įvaikinimą, globą, pašalpas šeimai/ sud. V.Civilytė. – Vilnius: Saulužė, 1999. P.11.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-268/2007 (procesinio sprendimo kategorija 20.2;75.6.2;75.7;128.1;128.10;129.17 (S) //http://www.lai.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1; prisijungimo laikas: 2008-11-19.

3. NUOSAVYBĖS TEISĖS Į TURTA, PRIKLAUSANTĮ BENDROSIOS JUNG TINĖS NUOSAVYBĖS TEISE, ĮGYVENDINIMAS

3.1. Valdymas

„Turto valdymas - įstatymų nustatyta tvarka daryti turtui fizinį ir ūkinį poveikį“³². Turto valdymą reglamentuoja daiktinės teisės institutas. Daiktinės teisės normos yra taikomos ne tik pavieniams asmenims, reglamentuojant daiktų valdymą, bet ir sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe valdomiems daiktams. Sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės valdymo teisės objektu gali būti kiekvienas daiktas, kuris gali būti nuosavybės teisės objektu³³. Asmeniui išreiškus valią turėti daiktą kaip savo ir jį fiziškai užvaldžius bei galint daiktą paveikti savo nuožiūra, atsiranda to daikto valdymas. Sutuoktinių, kaip ir kitų asmenų, daikto valdymas gali būti atsiradęs sąžiningai arba nesąžiningai. Jeigu daiktą pradedantis valdyti asmuo yra įsitikinęs, kad į tą daiktą niekas neturi daugiau teisių nei jis, toks valdymas pripažįstamas sąžiningu valdymo atsiradimu ir priešingai – jeigu asmuo žinojo arba privalėjo žinoti, kad jis neturi teisės tapti daikto valdytoju arba, kad kitas asmuo į daiktą turi daugiau teisių už jį, toks valdymo atsiradimas, vadinamas nesąžiningu. LR CK nenumato jokių išimčių sutuoktiniams dėl valdymo atsiradimo.

Sutuoktiniai gali įgyti nuosavybės teisę pagal įgyjamąją senatį, tai yra „fizinis ar juridinis asmuo, kuris nėra daikto savininkas, bet yra sąžiningai įgijęs daiktą bei sąžiningai, teisėtai, atvirai, nepertraukiamai ir kaip savą valdęs nekilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip dešimt metų arba kilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip trejus metus, kai per visą valdymo laikotarpį daikto savininkas turėjo teisinę galimybę įgyvendinti savo teisę į tą daiktą, bet nė karto nepasinaudojo ja, įgyja nuosavybės teisę į tą daiktą“³⁴.

Daikto valdymas baigiasi, kai asmuo jį valdantis aiškiai atsisako savo, kaip valdytojo teisių į tą daiktą, atsisako jį turėti kaip savo ir faktiškai valdyti. Jeigu nekilnojamąjo daikto valdytojas tuo daiktu nesinaudoja, tai dar nereiškia, kad jis atsisako to daikto valdymo. Nekilnojamąjo daikto valdymas prarandamas tada, kai valdytojas ne tik praranda galimybę daiktą paveikti pagal savo valią, bet ir nesistengė imtis priemonių tokiai galimybei susigrąžinti arba jeigu ir ėmėsi priemonių

---

³² Gaivenis V., Valiulis A. Notarinė praktika. Klausimai ir atsakymai. – Vilnius: Justitia, 2000. Trečioji knyga. P.14.

³³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 4.24 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

³⁴ Ten pat, 4.68 straipsnis.

poveikiui susigrąžinti, tačiau pastangos norimų rezultatų nedavė. Be to, išregistravus nekilnojamąjį daiktą iš viešojo registro, jo valdymas pasibaigia nuo išregistravimo momento³⁵. Atsižvelgiant į tai, kad sutuoktiniai turta, esantį jų bendrąja jungtine nuosavybe, valdo bendru susitarimu, tai galima daryti išvada, kad šiuo atveju, valią dėl atsisakymo valdyti daiktą turi išreikšti abu sutuoktiniai.

Valdymas gali būti pažeidžiamas, todėl kiekvienas valdytojas turi teisę jį ginti, o praradęs – atnaujinti atimtą valdymą. Be to, valdytojas turi teisę reikalauti atlyginti dėl valdymo pažeidimo patirtus nuostolius. Jeigu dėl daikto valdymo ginčijasi du ar daugiau asmenų, kuris yra daikto valdytojas, tai ginamos asmens, įrodžiusio, kad jis yra to daikto teisėtas valdytojas, teisės. Šiuo atveju valdytoją reikėtų suprasti ne kaip atskirą asmenį, o kaip du žmones – sutuoktinius, kai kalbama apie turta, esantį jų bendrąja jungtine nuosavybe.

3.1. Naudojimas

„Naudojimas – naudingųjų turto savybių taikymas tenkinti naudotojo poreikius“³⁶. Naudojantis bendrąja jungtine nuosavybe bei ją išlaikant, sutuoktiniai, esantys bendraturčiais, privalo solidariai apmokėti išlaidas tam turtui išlaikyti ir išsaugoti, jeigu jie nėra susitarę kitaip arba kitaip nenumato įstatymas. Taip pat, jie turi vienodas teises į to turto duodamas pajamas. Naudojimas - tai bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės vartojimas gaunant iš to naudą - pelną, pajamas arba patiriant nuostolius.

Kiekvienas savininkas savo turtu gali laisvai disponuoti, naudoti jį savo nuožiūra be kitų asmenų sutikimo ar pritarimo, tai disponuojant turtu, esančiu bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe yra kiek kitaip, nes nei vienas iš sutuoktinių negali šia nuosavybe disponuoti vienašališkai, be kito sutuoktinio sutikimo. Sutuoktinių galimybes disponuoti jiems priklausančiu turtu, plačiau aptarsime kitame skyriuje.

Preziumuojant, kad turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, kiekvieno sutuoktinio turto dalys yra lygios, tai ir teisės bei pareigos, atsirandančios tokį turta valdant, naudojant ar disponuojant juo, atsižvelgiant į Konstitucijos garantuojamą lygiateisiškumo principą,

---

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 4.32-4.33 straipsniai // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

³⁶ Gaivenis V., Valiulis A. Notarinė praktika. Klausimai ir atsakymai. – Vilnius: Justitia, 2000. Trečioji knyga. P.14.

yra lygios. Toks turtas valdomas ir naudojamas bendru sutuoktinių, kurie yra bendraturčiai, susitarimu ir nei vienas iš jų į turtą neturi daugiau teisių už kitą. Šiuo atveju kiekvieno bendrasavininkio nuosavybės teisė yra į visą turtą, o ne į kurią nors jo dalį. Tokio turto savininkai yra abu sutuoktiniai, kurie faktiškai tą turtą turi ir jį valdo, nes disponuoti, reiškia valdyti, tai kas yra to asmens žinioje.

Turtą, esantį bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe nebūtinai turi tvarkyti abu sutuoktiniai. LR CK 3.94 straipsnis reglamentuoja, kad vienas iš sutuoktinių turi teisę įgalioti kitą sutuoktinį savo nuožiūra valdyti, naudoti turtą, esantį jų bendra jungtine nuosavybe arba jį disponuoti³⁷. Tam tikslui gali būti sudaromas sandoris arba išduodamas įgaliojimas. Turto tvarkymas gali būti paprastasis – atliekami visi veiksmai, būtini turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal paskirtį užtikrinti arba visiškas, kai privaloma ne tik išsaugoti esamą turtą, bet taip pat privalu jį gausinti, tvarkyti taip, kad jis duotų pajamų bei naudoti tokiems tikslams, kurie yra palankiausi naudos gavėjams. Turto tvarkymo rūšis yra nurodoma tvarkymą nustatančiame dokumente. Nenurodžius tvarkymo rūšies – laikomasi nuostatos, kad nustatytas paprastasis turto tvarkymas. Turtas tvarkomas taikant *mutatis mutandis* normas, reglamentuojančias kito asmens turto administravimą³⁸, tačiau įvertinant, kad sutuoktinių santykiai yra asmeninio pobūdžio, bendro turto tvarkymas nėra vieno iš sutuoktinių verslas, veiksmai atliekami siekiant optimaliau įgyvendinti turtines šeimos, savo bei kito sutuoktinio teises, todėl sutuoktiniui tvarkančiam turtą nėra keliami kvalifikaciniai reikalavimai, kurie keliami turto administratoriui, taip pat už turto tvarkymą, šiam sutuoktiniui, nepriklauso atlyginimas. Būti įgaliotam vienam iš sutuoktinių tvarkyti turtą, kuris yra bendroji jungtinė jų nuosavybė yra patogiau, nes tada nereikalingas kito sutuoktinio sutikimas kiekvieną kartą sudarant sandorį. Kai leidimą tvarkyti turtą išduoda teismas, jis turi nurodyti turto tvarkymo rūšį, bei gali siekdamas užtikrinti svarbesnių sandorių kontrolę nurodyti, kad be kito sutuoktinio sutikimo gali būti sudaromi tik tam tikri sandoriai, neviršijantys tam tikros, nurodytos, sumos. Sutuoktinis turintis įgaliojimą tvarkyti turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė turi elgtis taip, kad sprendimai būtų palankūs abiem sutuoktiniams. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė: A.B. santuokos metu savo sutuoktinei V.B. išdavė įgaliojimą valdyti ir tvarkyti visą turtą. Įgaliojimas buvo išduotas tuo tikslu, kad A.B.

---

³⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.94 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

³⁸ Ten pat, 4.236-4.252 straipsniai.

būnant užsienyje, V. B. nekiltų sunkumų tvarkant bendrus šeimos reikalus. Duodamas įgaliojimą jis neišreiškė valios ir nedavė pavedimo perleisti kam nors turtą, nes tokio tikslo ar ketinimo neturėjo. Vėliau, A.B. sužinojo, kad šis turtas be jo žinios yra perleistas kitiems asmenims. Šie sandoriai buvo įforminti veikiant pagal A.B. išduotą įgaliojimą. Teismas pasisakė, kad sandorių neteisėtumas kildinamas iš teisėtai išduoto įgaliojimo pagrindu atliktų veiksmų įvertinimo jų atitikimo įgaliotojo interesams aspektu, todėl vertintinas faktas, ar ginčijami sandoriai buvo sudaryti atstovaujamojo interesais ir, ar byloje nustatytais aplinkybėmis šių sandorių sudarymas nesukėlė interesų konflikto. Aiškindamasis tikrąją įgaliotojo valią dėl nekilnojamojo turto perleidimo, teismas įvertino byloje esančius įrodymus, atsižvelgė į šalių paaiškinimus apie įgaliojimo davimo ir sandorių sudarymo aplinkybes, iš kurių padarė išvadą, kad ginčijami sandoriai buvo sudaryti pažeidžiant ieškovo, kaip įgaliotojo, teises ir teisėtus interesus³⁹.

Atsižvelgiant, kad sutuoktiniai yra to paties turto savininkai, tai ne visos daiktinės teisės normos jiems gali būti taikomos. LR CK 3.94 straipsnyje⁴⁰ reglamentuojamos sutuoktinio teisės įgalioti kitą sutuoktinį tvarkyti jų bendrą turtą bei pasekmės, jeigu šis turtą, esantį sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe, tvarkys aplaidžiai ir dėl šio kaltės, aplaidumo ir nerūpestingumo įgaliotojas patirs nuostolių. Tokiu atveju nuostolius turės atlyginti juos padaręs sutuoktinis iš savo asmeninio turto. Be to, toks sutuoktinis, teismo sprendimu gali būti nušalintas nuo bendro turto tvarkymo. Į teismą su prašymu nušalinti, taip ne ekonomiškai tvarkantį turtą sutuoktinį, turi kreiptis kitas sutuoktinis ir įrodyti, kad tai yra būtina jų šeimos poreikiams užtikrinti. Jeigu aplinkybės, dėl kurių sutuoktinis buvo nušalintas nuo bendro turto tvarkymo, išnyksta, šis gali kreiptis į teismą, kad jam būtų leista toliau tvarkyti turtą, esantį bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe.

Analizuojant sutuoktinių turto naudojimo klausimą galima daryti išvadą, kad tai iš principo yra labai panašu į LR CK 4.236, 4.237, 4.238 straipsniuose reglamentuojamus santykius⁴¹. Skirtumas tas, kad sutuoktinis neprivalo atlyginti kitam sutuoktiniui už jų bendro turto

---

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-347/2005 (procesinio sprendimo kategorija 21.4.1.1; 21.4.1.3; 75.8; 121.20) // http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28323; prisijungimo laikas: 2008-03-07.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. 3.94 straipsnis // Valstybės žinios, 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios, 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios, 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios, 2008, Nr.68-2568.

⁴¹ Ten pat, 4.236-4.237 straipsniai.

administravimą, jam nekeliama tokie reikalavimai, kaip keliama pašaliniam turto administratoriui, be to šios normos taikomos, kai administruojamas kitam asmeniui priklausantis turtas, o sutuoktiniams bendrąja jungtine nuosavybe priklausantis turtas yra jų abiejų, o ne kurio nors vieno.

4. DISPONAVIMAS TURTU, KURIS YRA BENDROJI JUNG TINĖ SUTUOKTINIŲ NUOSAVYBĖ

Disponavimą būtų galima apibūdinti kaip galimybę kažką gauti ar perleisti savo nuožiūra, tai: „teisė turtą parduoti, kitaip perleisti, įkeisti arba kitokiu būdu keisti jo teisinę būklę“⁴². Norint, kad tokie veiksmai būtų teisiškai įforminti, paprastai, sudaromos sutartys. Sutartis - tai dvišalis arba daugiašalis, sandoris, kurio pagrindu sukuriama prievoliniai teisiniai šalių santykiai⁴³. Sutartimi suderinama dviejų ar daugiau asmenų valia, taip sukuriant šalių teises ir pareigas. Sudarius sutartį atsiranda pasekmė – prievolė, kurią būtina vykdyti.

Sutuoktiniai, kaip ir kiti asmenys, turi teisę sudaryti įvairius sandorius valdydami, naudodami turtą, esantį jų bendraja jungtine nuosavybe bei tokiu turtu disponuodami, o viena iš sandorių rūšių yra būtent sutartis.

Pagrindinės turto, esančio bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe valdymo, naudojimo ir disponavimo taisyklės yra numatytos įstatymų.

Atliekant su tokiu turtu kokius nors teises pasekmes sukelsiančius veiksmus yra reikalingas ne tik abiejų sutuoktinių susitarimas, bet ir sutikimas, tačiau LR CK 3.92 straipsnio 2 dalyje yra numatytos išimtys, kuriais atvejais kito sutuoktinio sutikimas nereikalingas, nes rūpinantis šeimos gerove sutuoktiniams tenka sudaryti įvairius sandorius, kurie lemiamos reikšmės šeimos interesams neturi. Sutuoktinis vienasmeniškai, be kito sutikimo, gali nuspręsti priimti ar atsisakyti palikimo, atsisakyti sudaryti sutartį, esant reikalui imtis būtinų priemonių bendram turtui apsaugoti, pareikšti ieškinį ginant bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę arba pareikšti ieškinį dėl savo teisių, susijusių su bendru turtu, gynimo arba savo asmeninių teisių, nesusijusių su šeimos interesais gynimo⁴⁴. Tai yra baigtinis sąrašas atvejų, kai valdant, naudojant ar disponuojant bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe yra nereikalingas kito sutuoktinio sutikimas.

Sąrašas yra tikrai neilgas ir ne daugelį sandorių gali atlikti vienas sutuoktinis be kito sutikimo, tačiau nagrinėjant palikimo priėmimo klausimą, aiškėja, kad vienas sutuoktinis

---

⁴² Gaivenis V., Valiulis A. Notarinė praktika. Klausimai ir atsakymai.– Vilnius: Justitia, 2000. Trečioji knyga. P.14.

⁴³ Staskonis V. Civilinė teisė.- Kaunas: Vija, 1997. P.377.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.92 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

priimdamas pagal testamentą palikimą be kito sutuoktinio sutikimo gali pabloginti jų bendrą materialinę padėtį. Jeigu palikėjas turėjo skolų ir palikimą priėmė tik vienas sutuoktinis, tai prievolės bus vykdomos tik iš asmeninio sutuoktinio turto, tačiau jeigu tokio turto neužteks kreditorių reikalavimams patenkinti, bus atidalijama turto dalis iš bendro sutuoktinių turto ir iš jo išieškoma skola. Formaliai, prievolė bus įvykdyta tik iš vieno sutuoktinio turto, tačiau, realiai, neapgalvotas palikimo priėmimo faktas pablogins abiejų turtinę padėtį, nes bus netenkama ir dalies iš bendro turto, todėl manau, kad priimant palikimą, kai testatorius turi skolų, būtų reikalingas ir kito sutuoktinio sutikimas.

Kito sutuoktinio sutikimas nereikalingas ir tuo atveju, kai vienas iš sutuoktinių savo vardu atidaro banke depozitinę sąskaitą ir disponuoja sąskaitoje esančiomis pinigėmis lėšomis, kurios yra jo asmeninė nuosavybė, nes LR CK 3.97 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos normos leidžia sutuoktiniui, turtu, kuris yra jo asmeninė nuosavybė, naudotis, valdyti ir disponuoti savo nuožiūra. Jeigu depozitinėje sąskaitoje esančios lėšos yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, tai vienas iš sutuoktinių savo nuožiūra jomis disponuoti negalės, turės turėti kito sutuoktinio sutikimą, kuris vadovaujantis LR CK 3.92 straipsnio 3 dalimi, preziumuojamas.

Kaip jau minėta, preziumuojama, kad sutuoktinis, sudarydamas sandorius veikia turėdamas kito sutuoktinio sutikimą. Išimtis – sandoriai, kuriuos sudarant reikalingas rašytinis kito sutuoktinio sutikimas. Tokia prezumpcija siekiama apsaugoti sąžiningus trečiuosius asmenis, kurie sudarydami sandorius su sutuoktiniais turi teisę pripažinti esant kito sutuoktinio sutikimą, to netikrindami. Tuo atveju, jeigu sandorį sudariusi šalis žinojo, kad kitas sutuoktinis nėra davęs sutikimo, tačiau sandorį vis vien sudarė, tai sutikimo nedavęs sutuoktinis gali tokį sandorį patvirtinti per vieną mėnesį nuo tos dienos, kai sužinojo apie sandorį arba kreiptis į teismą su ieškiniu dėl sandorio nugalinimo per vienerius metus nuo tos dienos, kai sužinojo apie tokį sandorį, jeigu įrodoma, kad kita sandorio šalis buvo nesąžininga.

Atsižvelgiant į tai, kad kito sutuoktinio sutikimas nereikalingas tik išimtiniais atvejais, tai sutikimas gali būti neduodamas ne tik dėl objektyvių priežasčių, bet ir piktnaudžiaujant savo teise duoti arba ne, sutikimą. Tokiais atvejais sutuoktinis, negavęs sutikimo, gali kreiptis į teismą ir prašyti leidimo sandoriui sudaryti. Pirmu atveju teismas sprenddamas leidimo išdavimo klausimą įvertins ar tikrai kitas sutuoktinis negali išreikšti savo valios dėl objektyvių priežasčių ir, todėl neįmanoma gauti jo sutikimo ir, kad išdavus leidimą nebus pakenkta šeimos interesams, o antru atveju – sutuoktinis norintis gauti leidimą sandoriui turės įrodyti, kad sandoris yra būtinas užtikrinant bendrą sutuoktinių šeimos gerovę.

LR CK 3.93 straipsnyje⁴⁵ aptarta kaip turi būti elgiamasi, kai sutuoktinis sudaryti sandorį leidimo neduoda tyčia arba negalėdamas to padaryti. Manau, kad nesažiningas sutuoktinis tokia galimybe – kreiptis leidimo į teismą – gali piktnaudžiauti. Tarkime, sutuoktiniai yra sudarę vedybų sutartį ir numatę, kad lėšos gautos po santuokos įregistravimo už parduotą turtą bus sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė. Šeima turi kelis butus esančius bendraja jungtine nuosavybe. Vienas iš sutuoktinių, turėdamas tikslą pasipelnyti kito sutuoktinio sąskaita, nusprendžia vieną butą parduoti, tačiau pardavimo sutarčiai įforminti negauna partnerio sutikimo, nes šis įtaria, kad po to gali būti inicijuojamas bendro turto padalijimas, santuokos nutraukimas, tačiau teisme savo įtarimų negali pagrįsti. Kitas sutuoktinis kreipiasi į teismą, prašydamas išduoti leidimą sandoriui. Teisme įrodo, kad šeimos materialinė padėtis nepablogės, o už parduotą butą gauti pinigai reikalingi jų vaikų mokymosi išlaidoms apmokėti. Gavęs teismo leidimą, pardavęs butą, sutuoktinis kreipiasi dėl santuokos nutraukimo ir turto padalijimo. Už parduotą butą gautus pinigus pasisavina. Žalą patyręs sutuoktinis turėtų bylinėtis teisme, norėdamas atgauti jam priklausančią pinigų dalį, todėl galima sakyti, kad teismo leidimo išdavimas sandoriui sudaryti absoliučiai negarantuoja sutuoktinių ir šeimos interesų saugumo.

Atsižvelgiant į išvardintus suvaržymus valdant, naudojant turtą, esantį bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe, galima teigti, kad nors valstybė siekdama užtikrinti lygiavertį šeimos narių poreikių tenkinimą, nustato griežtesnius reikalavimus sandoriams susijusiems su tokiu turtu nei sandoriams, sudaromiems disponuojant pavienių asmenų nuosavybe, norimas tikslas ne visada gali būti pasiektas.

LR CK 3.92 straipsnio 4 dalyje reglamentuojamos sutuoktinių teisės sudarant sandorius, dėl nekilnojamųjų daiktų ar daiktinių teisių į tokius daiktus, kai šis turtas arba teisė į tokį turtą yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė. Šiuo atveju sandorio sudarymui keliami griežtesni reikalavimai, tai yra sandorius, susijusius su disponavimu bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe esančiu nekilnojamuoju daiktu ar daiktinėmis teisėmis į jį arba jų varžymu, privalo sudaryti abu sutuoktiniai. Šiuo atveju kito sutuoktinio sutikimas nėra preziumuojamas, taip pat neužtenka, kad toks sutikimas būtų duotas žodžiu ar raštu. Tokie patys reikalavimai keliami, kai sudaromas sandoris dėl bendros įmonės perleidimo ar teisių į ją varžymo ir dėl vertybinių popierių

---

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.93 straipsnis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

perleidimo ar teisių į juos suvaržymo, kai toks turtas ar turtinės teisės yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė.

Reikalavimo, sudaryti sandorį esant abiem sutuoktiniams galima nesilaikyti tik tuo atveju, jeigu vienas sutuoktinis turi kito išduotą rašytinį įgaliojimą arba, kai abu veikia per atstovą, o atskirais įstatymo numatytais atvejais būtinas ne tik rašytinis, bet ir notaro patvirtintas įgaliojimas. LR CK nurodyta, kad fizinio asmens išduotas įgaliojimas nekilnojamam turtui valdyti, juo naudotis ir disponuoti turi būti patvirtintas notaro⁴⁶, todėl vieno sutuoktinio išduotas įgaliojimas kitam sutuoktiniui sudaryti sandorį, susijusį su nekilnojamuoju turtu, esančiu bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, turi būti patvirtintas notariškai. Jeigu vienas iš sutuoktinių, turėdamas kito įgaliojimą, atliks savo sutuoktinio vardu veiksmus susijusius su juridiniu asmeniu, tai toks įgaliojimas taip pat turės būti patvirtintas notaro. Išimtis – atvejai, kai įstatymas numato, kad gali būti išduotas kitokios formos įgaliojimas⁴⁷. Disponuojant vertybiniais popieriais, kurie yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė vienu atveju reikės įgaliojimo patvirtinto notaro, kitu – nebūtinai. Tuo atveju, jeigu vienas iš sutuoktinių sudarys sandorį dėl vertybinių popierių, kurie neįtraukti į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus, tai jo turimas įgaliojimas privalės būti patvirtintas notaro. Visiškai kitaip bus, jeigu sudaromas sandoris dėl perleidimo ar teisių suvaržymo vertybinių popierių, kurie yra įtraukti į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus. Tokiu atveju užteks paprasto, rašytinės formos įgaliojimo, nes Finansinių priemonių rinkų įstatymo⁴⁸ 25 straipsnio 4 dalyje numatyta tokia galimybė.

---

⁴⁶ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810; Valstybės žinios. 1994, Nr. 78-1463; Valstybės žinios. 1995, Nr. 53-1304; Valstybės žinios. 1996, Nr. 68-1645; Valstybės žinios. 1997, Nr. 65-1533; Valstybės žinios. 1998, Nr.49-1329; Valstybės žinios. 1999, Nr. 19-509, Nr.32-903, Nr.32-905, Nr.57-1831; Valstybės žinios. 2001, Nr. 55-1943; Valstybės žinios. 2002, Nr. 31-1126; Valstybės žinios. 2003, Nr. 38-1703; Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6297; Valstybės žinios. 2005, Nr.143-5178; Valstybės žinios. 2007, Nr.68-2651.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2.138 straipsnio 1 dalies 3 punktas // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 17-627; Valstybės žinios. 2008, Nr. 131-5026;

Rusijos Federacijos šeimos kodekso 35 straipsnyje⁴⁹ reglamentuojamas disponavimas turtu, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė. Šis reglamentavimas panašus į mūsų šalyje galiojančius reikalavimus sutuoktiniams naudojant ir valdant bendrosios nuosavybės teise priklausantį turtą bei juo disponuojant. Tokiu turtu Rusijos Federacijoje sutuoktiniai disponuoja, valdo jį ir naudoja bendru susitarimu. Daroma prielaida, kad vienas sutuoktinis sudarydamas sandorius valdant bendrą turtą veikia turėdamas kito sutuoktinio sutikimą. Sandoris, sudarytas be kito sutuoktinio sutikimo gali būti pripažintas negaliojančiu tik sutikimo nedavusio sutuoktinio reikalavimu ir tik tuo atveju, jeigu bus įrodyta, kad kita sandorio šalis žinojo arba privalėjo žinoti nesant sutikimo. Sutuoktinis, norintis sudaryti sandorį dėl nekilnojamojo turto privalo turėti notaro patvirtintą įgaliojimą. Tuo atveju, jeigu sandoris dėl nekilnojamojo turto buvo sudarytas neturint notaro patvirtinto įgaliojimo, sutuoktinis tokį sandorį gali ginčyti teisme per metus laiko, kai sužinojo arba turėjo sužinoti apie tokio sandorio sudarymą.

Taip pat kaip ir LR turtas - kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai, akcijos, įgytos iš bendrų sutuoktinių lėšų santuokos metu, pripažįstami bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Tik čia atskirai išskiriamos ir akcijos, o pas mus įvardijami vertybiniai popieriai, kurie apima ir akcijas.

LR CK 3.92 straipsnio 4 dalyje reglamentuojama, kad sandorius dėl vertybinių popierių, kurie yra jų bendroji jungtinė nuosavybė gali sudaryti tik abu sutuoktiniai arba vienas jų turi turėti kito sutuoktinio įgaliojimą tokiam sandoriui sudaryti, tai reiškia, kad tam neužtenka sutuoktinio sutikimo išreikšto žodžiu ar raštu ir toks sutikimas nėra preziumuojamas. Iki 2007 m. sausio 17 d. galiojusiame Vertybinių popierių rinkos įstatymo 25 straipsnio 5 dalyje buvo nurodyta, kad sutuoktinis gali išduoti įgaliojimą sudaryti sandorius dėl vertybinių popierių, įtrauktų į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus, kurie yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, perleidimo ar teisių į juos suvaržymo, paprasta rašytine forma⁵⁰. Jeigu vertybiniai popieriai neįtraukti į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus – įgaliojimas turi būti patvirtintas notaro. Lietuvos

---

⁴⁹ Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995 г. N 223-ФЗ (СК РФ) (с изменениями и дополнениями). Статья 34. Пункт 2 // <http://www.garant.ru/main/10005807-000.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-20.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr.1-1169, Nr.41-992, Nr.71-1713; Valstybės žinios. 1998, Nr.33-873; Valstybės žinios. 2000, Nr.61-1824, Nr.61-1837; Valstybės žinios. 2001, Nr.39-1317; Valstybės žinios. 2003, Nr.38-1687, Nr.74-3434; Valstybės žinios. 2004, Nr.73-2514; Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3108; Valstybės žinios. 2006, Nr.77-2963.

Respublikos vertybinių popierių įstatymas⁵¹ apibrėžia, ką vadiname nuosavybės vertybiniais popieriais, tai akcinių bendrovių akcijos, perleidžiamieji vertybiniai popieriai, kurie yra lygiaverčiai akcinių bendrovių akcijoms bei kiti perleidžiamieji vertybiniai popieriai, suteikiantys teisę, atlikus jų konvertavimą arba jų suteiktų teisių realizavimą, įgyti akcinių bendrovių akcijų arba joms lygiaverčių vertybinių popierių. Šio įstatymo 2 straipsnio 43 dalyje reglamentuojama, kas yra sutartinai veikiantys asmenys, tai - fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie bendradarbiauja su oficialaus siūlymo teikėju ar bendrove, dėl kurios akcijų teikiamas oficialus siūlymas, remdamiesi aiškiai sudarytu ar numanomu žodiniu arba rašytiniu susitarimu, kuriuo siekiama įgyti kontrolę, suteikiamą keturiasdešimties ar daugiau procentų balsų bendrovės, dėl kurios akcijų teikiamas oficialus siūlymas, visuotiniame acnininkų susirinkime, arba sužlugdyti sėkmingą oficialaus siūlymo rezultatą. Kito asmens kontroliuojami asmenys, sutartinai veikiantys su tuo kitu asmeniu, taip pat laikomi sutartinai veikiančiais vienas su kitu. Laikoma, kad Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo 24 straipsnyje nustatytais atvejais asmenys veikia sutartinai⁵². 24 straipsnyje reglamentuojama asmenų balsavimo teisė, kurią suteikia asmeniui nuosavybės teise priklausančios akcijos, jeigu jos nėra įkeistos ir, todėl balsavimo teisė perduota įkaito turėtojui. Nors LR CK reglamentuojama, kad vertybiniais popieriais gali disponuoti tik abu sutuoktiniai, kaip matyti iš Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo, juo vadovaujantis disponuojant vertybiniais popieriais ne tik, kad nereikalaujama abiejų sutuoktinių dalyvavimo, bet ir kito sutuoktinio sutikimo.

Aptariant disponavimą vertybiniais popieriais reikėtų atkreipti dėmesį kaip elgtis turėtų sutuoktiniai disponuojantis nemokamai gautomis akcijomis. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkte⁵³ reglamentuojama, kad acnininkai turi teisę, nemokamai gauti akcijų, kai iš bendrovės lėšų didinamas įstatinis kapitalas. Išimtis - tik paprastųjų akcijų savininkai turi teisę gauti naujų akcijų, kurios išleidžiamos iš nepaskirstytojo pelno arba sudarytų iš paskirstytojo pelno rezervų. Jeigu įstatinis kapitalas didinamas iš akcijų

---

⁵¹ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas //Valstybės žinios. 2007, Nr.17-626; Valstybės žinios. 2008, Nr.71-2718.

⁵² Ten pat, 24 straipsnis.

⁵³ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas //Valstybės žinios. 2000, Nr.113-3614; Valstybės žinios. 2001, Nr.112-4081; Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1607, Nr.72-3013, Nr.101-4495, Nr.124-5628; Valstybės žinios. 2003, Nr.123-5574; Valstybės žinios. 2005, Nr.84-3109; Valstybės žinios. 2006, Nr.82-3252; Valstybės žinios. 2007, Nr.12-489; Valstybės žinios. 2008, Nr.63-2758, Nr.71-2706.

priedų ar perkainojimo rezervo, tai gauti naujų akcijų turi lygias teises tiek privilegijuotųjų, tiek paprastųjų akcijų savininkai.

Šiuo klausimu yra pasisakęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priimdamas nutartį, kai ieškovė, sutuoktinė, prašė panaikinti akcijų pirkimo-pardavimo sutartį, nes jos sutuoktinis akcijas, esančias jų bendrąja jungtine nuosavybe pardavė be sutuoktinės įgaliojimo ir jai nedalyvaujant. Ginčo dalykas- materialinės akcijos. Sutuoktinis jas pardavė kitam bendrovės akcininkui. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas reglamentuoja, kad teisę nemokamai gauti akcijų, kai bendrovės įstatinis kapitalas didinamas iš jos lėšų, turi tik akcininkas. Įstatinis kapitalas gali būti didinamas iš nepaskirstyto pelno, akcijų priedų ir perkainojimo rezervų, išleidžiant naujas akcijas ir išdalijant nemokamai akcininkams arba padidinus anksčiau išleistų akcijų nominalią vertę. LR CK⁵⁴ įtvirtinta nuostata, kad sutuoktinių turtas įgytas po santuokos įregistravimo yra jų bendroji jungtinė nuosavybė. Akcinių bendrovių įstatymas nenustato išimčių, todėl sutuoktiniai, kurių turtas yra bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu po santuokos sudarymo įgyja akcijų, jas, taip pat, valdo bendrosios jungtinės nuosavybės teise. LR CK 3.88 straipsnio 2 ir 4 dalyse, aiškinama, kad pajamos, vaisiai, gauti iš sutuoktinio asmenine nuosavybe esančio turto, iš įmonės veiklos ar iš kitokio verslo gautos pajamos, įmonės (verslo) vertės padidėjimas po santuokos sudarymo pripažįstamas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Be to, pajamos iš nepaskirstyto pelno gali būti gautos ne tik dividendų, bet ir nemokamai išleidžiamų naujų akcijų ar turimų akcijų vertės padidinimo forma. Teisėjų kolegija pripažino, kad teismai sistemiškai aiškindami Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15 straipsnio 1 dalį ir LR CK 3.87 straipsnių nuostatas bei, atsižvelgdami į nemokamai išdalytų akcijų gavimo momentą ir į tai, iš kokių lėšų jos apmokamos, pagrįstai pripažino šias akcijas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Atsižvelgiant į tai, kad vertybiniais popieriais, kurie yra bendroji jungtinė nuosavybė, disponuoti gali tik abu sutuoktiniai, išimtis – jeigu nedalyvaujantis sandoryje sutuoktinis yra išdavęs įgaliojimą sudaryti sandorį, sutuoktinis perleisdamas bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusias akcijas kitam akcininkui, neturėdamas sutuoktinės įgaliojimo šiam sandoriui ir jai nedalyvaujant, pažeidė imperatyvius reikalavimus – sandorius susijusius su vertybinių

---

⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.87 straipsnio 1 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

popierių, kurie yra bendroji jungtinė nuosavybė, perleidimu ar teisių į juos suvaržymu gali sudaryti tik abu sutuoktiniai arba vienas jų, turėdamas kito įgaliojimą tokiam sandoriui⁵⁵.

Manau, reikėtų atkreipti dėmesį, kai pasirašoma akcijų sutartis, nes LR CK 3.92 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad būtinas abiejų sutuoktinių dalyvavimas arba vieno jų įgaliojimas, perleidžiant arba suvaržant teises į vertybinius popierius, kurie yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, tačiau nereikalingas nei sutuoktinio dalyvavimas nei jo įgaliojimas pasirašant steigiamos bendrovės akcijas. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių 8 straipsnio 1 dalyje rašoma, kad „steigėjai atskiros akcijų pasirašymo sutarties nesudaro, akcijų pasirašymo sutarties sąlygos nustatomos steigimo sutartyje ar steigimo akte. Laikoma, kad bendrovės steigimo sutartis ar steigimo aktas yra kartu ir akcijų pasirašymo sutartis“⁵⁶. Akcijos sąvoka aprašoma tame pačiame įstatyme, tai vertybiniai popieriai, patvirtinantys akcininko teisę dalyvauti valdant bendrovę, gauti dividendą, teisę į dalį bendrovės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas įstatymų nustatytas teises. O Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje⁵⁷ nurodyta, kad emitento akcininkas, įgijęs akcijų, sudarančių ne mažiau kaip 95 proc. balsavimo teises suteikiančio kapitalo ir ne mažiau kaip 95 proc. visų balsų emitento visuotiniame akcininkų susirinkime, turi teisę reikalauti, kad kiti akcininkai jam parduotų balso teisę suteikiančias akcijas. Šis reikalavimas kitiems akcininkams yra privalomas. Šiuo atveju, įstatymo reglamentuojamas reikalavimas⁵⁸, kad perleidžiant vertybinius popierius turi dalyvauti abu sutuoktiniai arba vienas turėti kito įgaliojimą sandoriui sudaryti, iš esmės nieko nepakeičia, nes sutuoktinio sutikimas ar nesutikimas perleisti akcijas neturi lemiamos reikšmės, nes akcijų pardavimas – privalomas.

Gali kilti klausimas ar gali vienas sutuoktinis kitam parduoti dalį savo akcijų. Šiuo atveju reikėtų išsiaiškinti koks turto teisinis režimas yra taikomas minėtoms akcijoms. Jeigu sutuoktiniai yra sudarę vedybų sutartį ir akcijas pasidaliję ir jos yra kiekvieno asmeninė nuosavybė, tai

---

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551/2005 (procesinio sprendimo kategorija: 75.8; 22.3.2) // http://www.lai.lt/?item=tn_iki2006&rid=24787; prisijungimo laikas: 2008-10-15.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas, 8 straipsnio 1 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.113-3614; Valstybės žinios. 2001, Nr.112-4081; Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1607, Nr.72-3013, Nr.101-4495, Nr.124-5628; Valstybės žinios. 2003, Nr.123-5574; Valstybės žinios. 2005, Nr.84-3109; Valstybės žinios. 2006, Nr.82-3252; Valstybės žinios. 2007, Nr.12-489; Valstybės žinios. 2008, Nr.63-2378, Nr.71-2706.

⁵⁷ Ten pat, 37 straipsnio 1 dalis.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.92 straipsnio 4 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

nepriklausomai nuo to ar jos buvo įgytos iki santuokos įregistravimo ar po įregistravimo, akcijos, vadovaujantis vedybų sutartimi bus kiekvieno nuosavybė, todėl ir parduoti jas vienas kitam, manau, kad sutuoktiniai galės. Įstatymas nustato, kad turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, nepriklausomai kurio vardu įgytas. Nei vienas iš sutuoktinių neprivalo įrodinėti, kad santuokoje įgyto turto bendrumo, nes tai yra preziumuojama. Išskyrus, jeigu įrodoma, kad toks turtas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė. Jeigu vedybų sutartis nėra sudaryta, o akcijos įsigytos po santuokos įregistravimo, jos bus bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, nes šiam turtui bus taikomas įstatymo numatytas teisinis turto režimas, todėl manau, kad parduoti jų vienas kitam sutuoktiniai negalės. Be to, pirkimo pardavimo sutartis yra dvišalis sandoris, o šiuo atveju sutuoktiniai bus tik du asmenys, bet šalis – viena. Jeigu akcijos būtų įsigytos vienam sutuoktiniui po santuokos sudarymo įsteigus įmonę, už bendras sutuoktinių lėšas, tai vadovaujantis LR CK 3.88 straipsnio 1 dalies 5 punktu, įmonė ir jos duodamos pajamos priklausys abiem sutuoktiniams.

Reikėtų atkreipti dėmesį koks teisinis režimas taikomas turtui, kai bendras sutuoktinių turtas perduodamas asmeninei vieno sutuoktinio įmonei nuosavybės ar patikėjimo teise arba asmeniniam vieno sutuoktinio verslui plėtoti. Tada bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisė į perduotą turtą baigiasi ir jo savininku tampa sutuoktinis, kuris užsiima asmeniniu verslu, tačiau tai yra tol, kol naudojamas verslui ar įmonės veiklai. Jeigu nebebus turtas naudojamas ir skiriamas vieno sutuoktinio veiklai, jis vėl taps bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Jeigu sandoriui yra privaloma notarinė forma, tai turto teisinis režimas kis tik sudarius sandorį, patvirtintą notaro. Į bendrą sutuoktinių turtą, perduotą patikėjimo teise asmeninei vieno sutuoktinio įmonei, bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisė išliks, tačiau kol galios santuoka, tokį turtą valdys, naudos ir juo disponuos įmonė pagal turto perdavimo patikėjimo teise sutarties sąlygas. Jei sutartyje nebus numatyta kitaip, tai asmeninė vieno sutuoktinio įmonė be atskiro kito sutuoktinio sutikimo tokį turtą perleisti ar jį suvaržyti negalės. Jeigu perdavus turtą vieno sutuoktinio įmonei, ši iš esmės buvo pagerinta, tai kitas sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad asmenine nuosavybe priklausanti įmonė būtų pripažinta bendrąja jungtine nuosavybe. Tačiau įstatymo leidėjas nekonkretizuoja, ką reikėtų laikyti esminiu pagerinimu, tai lieka vertinamuoju kriterijumi. Jeigu negalima įrodyti, kad įmonė buvo pagerinta iš esmės, tai kitas sutuoktinis gali reikalauti, kad jam būtų kompensuota bendrosios jungtinės nuosavybės sumažėjimo vertė.

Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo, įsigaliojusio nuo 2004 m. sausio 1 d., 3 straipsnyje⁵⁹ numatyta, kad individualią įmonę steigti ir būti jos steigėju gali tik vienas fizinis asmuo. Šis asmuo laikomas įmonės savininku. Vadovaujantis, tuo pačiu įstatymu, individualios įmonės turtas yra individualios įmonės nuosavybėn perduotas individualios įmonės savininkui asmeninės nuosavybės teise priklausęs turtas, taip pat turtas, įgytas individualios įmonės vardu. Sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantis turtas yra perduodamas individualiai įmonei patikėjimo teise jeigu sutuoktiniai nesusitaria kitaip. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo reikalavimus, jeigu įmonės pavadinime yra įrašyti abu sutuoktiniai kaip savininkai, tai per vienerius metus laiko jie turi apsispręsti: įmonę pertvarkyti į akcinę bendrovę, uždarają akcinę bendrovę, ūkinę bendriją ar viešąją įstaigą. Taip pat gali individualią įmonę reorganizuoti į dvi savarankiškas individualias įmones arba ją likviduoti, tačiau abu būti vienos įmonės savininkais – negali.

---

⁵⁹ Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas //Valstybės žinios. 2003, Nr.112-4991.

5. ŠEIMOS TURTAS IR DISPONAVIMAS JUO

Sutuoktiniai turi ne tik bendrąja jungtine ar asmenine nuosavybe priklausančio turto. Gyvenant santuokoje atsiranda turtas, kuris vadinamas šeimos turtu. Populiariai sakant, tai sutuoktinių turto dalis, kuri ypač svarbi jų nepilnamečiams vaikams, nes nuo šeimos turto gausos ir tinkamo disponavo juo priklauso ne tik vaikų materialinė gerovė, bet ir jų ateitis. Siekiant užtikrinti saugų ir juridiskai teisingą visų šeimos narių gyvenimą, šeimos turto teisinis režimas reglamentuojamas griežčiau.

Atkreiptinas dėmesys, kad šeimos turto institutas yra dar gana naujas, nes įtvirtintas tik 2002 m. liepos 1 d. įsigaliojusiame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Turtas, šeimos turto teisinį statusą įgyja tik po santuokos įregistravimo. Įstatyme⁶⁰ reglamentuojama, kad šeimos turtas yra šeimos gyvenamoji patalpa ir baldai bei kiti kilnojamieji daiktai, skirti šeimos namų ūkio poreikiams tenkinti, nepriklausomai kam – vienam ar abiem sutuoktiniams, priklauso nuosavybės teise. Taip pat teisė naudotis šeimos gyvenamąja patalpa. Tuo siekiama užtikrinti visų šeimos narių vienodą materialinę gerovę. Sutuooktiniai, įregistravę turtą kaip šeimos turtą viešajame registre, gali tą faktą panaudoti prieš sąžiningus trečiuosius asmenis. Šeimos turtu nėra pripažįstamas nei butas nei kita patalpa, kurią šeima nuomoja ir joje gyvena, jeigu ji nepriklauso nuosavybės teise sutuoktiniams bendrai arba vienam jų asmeninės nuosavybės teise. Pabrėžtina, kad vienas pagrindinių kriterijų patalpą pripažinti šeimos turtu yra tai, kad toje patalpoje šeima gyvena, nepriklausomai nuo to ar ta patalpa yra vasarnamis, namas, butas ar kitas statinys. Šeimos turto teisinis režimas nebus taikomas patalpai nors ji ir yra gyvenamoji, sutuoktinių ar vieno jų nuosavybė, tačiau šeima joje negyvena. Antras kriterijus – patalpa nuosavybės teise priklauso vienam arba abiem sutuoktiniams.

Vienareikšmiai negalima teigti, kad jeigu šeima gyvena vasarnamyje, o namą nuomoja, tai vasarnamis bus pripažįstamas šeimos gyvenamąja vieta. Čia reikės atsižvelgti dar ir į tai, ar vasarnamis yra pritaikytas nuolat gyventi ar atitinka kitus reikalavimus būtiniams šeimos narių poreikiams tenkinti. Kita vertus, jeigu šeima gyvena nuomojamame bute, o kitą butą vienas iš sutuoktinių paveldi, tačiau tame bute negyvena, šis butas nebus pripažįstamas šeimos turtu. Šiuo

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.84 straipsnio 2 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

klausimu pasisakė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. kovo 29 d. nutartyje⁶¹, kai ieškovė kreipėsi į teismą, nurodydama, kad šeima neturi jokios kitos gyvenamosios patalpos, todėl jos sutuoktinio pagal testamentą paveldėtas močiutės butas turi būti pripažintas šeimos turtu. Byloje buvo surinkti duomenys, kad šeima gyvena kitame bute, o paveldėtu butu niekada nesinaudojo, jame negyveno, ginčo butas nebuvo įregistruotas kaip šeimos turtas ir nekilnojamo turto registre. Dėl šių priežasčių atsakovas turėjo teisę paveldėtą butą perleisti tretiesiems asmenims.

Atsižvelgiant į pakomentuotą teismo nutartį, manau, kad vis dėl to kyla problema dėl visų, o pirmiausia, silpniausių finansine prasme, šeimos narių gerovės. Kaip buvo nurodyta nutartyje, šeima gyveno kitai atsakovo močiutei priklausančiame bute, tai būtų galima suprasti, kad butas, kuriame gyveno šeima nei abiem, nei vienam iš sutuoktinių nuosavybės teise nepriklausė. Kitą butą, kuriame šeima negyveno, atsakovas paveldėjo testamentu. Siekiant užtikrinti sutuoktinių nepilnamečių vaikų gerovę, teismas jiems nustatė į tėvo paveldėtą butą užufruktą, tokiu būdu užtikrinant jiems gyvenamąją patalpą. Tačiau, šiuo atveju, visiškai teisiškai neapsaugota lieka sutuoktinė, vaikų motina, kuri jokių teisių į sutuoktinio paveldėtą butą, kuris nėra pripažintas šeimos turtu, neturi. Čia kyla galimybė nesąžiningam sutuoktiniui piktnaudžiauti ir nesirūpinti, kad šeima įgytų nuosavą būstą, nes valdant šeimos turtą, vienas iš sutuoktinių be kito sutikimo, vien savo nuožiūra, juo disponuoti negalėtų. Nagrinėjant situaciją kitu aspektu, galima manyti, kad pažeidžiamos atsakovo teisės, nes nors sutuoktinio paveldėtas butas ir nebuvo pripažintas šeimos turtu, liko jo asmenine nuosavybe, sutuoktinio teisės valdyti nuosavybę savo nuožiūra yra suvaržytos, nes vaikams nustatytas į butą užufruktas, o tai reiškia, kad nors teisiškai butas ir yra atsakovo nuosavybė, teoriškai jis gali laisvai juo disponuoti, tačiau praktiškai paveldėtojas buto nei išnuomoti nei parduoti negali (jeigu manysime, kad buto ploto užtenka tik dviems – trimis žmonėms gyventi), nes neįmanoma nei išnuomoti, nei parduoti butą su jame teisėtai gyvenančiais žmonėmis. Be to, žinant, kad užufruktas gali būti nustatytas asmens gyvenimo trukmei⁶² yra reali galimybė, kad butu naudotis pats paveldėtojas iš viso neturės galimybės.

Šeimos turtinis režimas taikomas tik susituokusių asmenų turtui. Nei asmenų gyvenančių kartu, bet neįregistravusių partnerystės, nei sugyventinių bendrai įgytam ir naudojamam turtui šis

---

⁶¹ Jovaiša K. Teismų praktika bylose dėl santuokos nutraukimo I dalis./ Verslo ir komercinė teisė. 2007, Nr.5. – Vilnius: Teisės institutas, 2007, P.10.

⁶² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 4.141 straipsnio 1 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

turto režimas nėra taikomas. Šeimos turto teisinis režimas pasibaigia nutraukus santuoką arba patvirtinus separaciją. Tuo atveju, kai santuoka nutraukiama, o sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, šeimos turto teisinis režimas lieka galioti nepilnamečiams vaikams.

Šeimos turtu gali būti ne tik nekilnojamas, bet ir kilnojamas turtas, jeigu kilnojamieji daiktai yra būtini užtikrinant normalų šeimos funkcionavimą, tinkamą šeimos narių poreikių tenkinimą, nes kokybiškam šeimos narių gyvenimui reikalinga ne tik gyvenamoji patalpa, bet ir priemonės jų intelektinei raidai bei poilsiui. LR CK 3.35 straipsnio 2 dalyje⁶³ reglamentuojama kokie kilnojamieji daiktai priskiriami, o kokie ne, prie šeimos turto. Šeimos turtu pripažįstami namų apyvokos daiktai: baldai, patalynė, šaldytuvai, buitinė technika ir panašiai. Šis sąrašas nėra baigtinis. Įstatymo leidėjas išskiria kokie kilnojamieji daiktai nėra priskiriami prie šeimos turto, tai namų biblioteka, meno kūriniai, kolekcijos, papuošalai, burlaiviai, automobiliai, kitos transporto priemonės, ginklai, prabangos daiktai. Kokie kilnojamieji daiktai priskiriami prie šeimos turto yra svarbios faktinės aplinkybės, tai yra kur šeima gyvena: mieste ar kaime, kokie yra jų pagrindiniai šeimos pragyvenimo šaltiniai, šeimos poreikių specifika. Tarkime, mieste gyvenanti šeima naudojami automobiliu, tai atsižvelgiant į įstatymo normą, šiam automobiliui nebus taikomas šeimos turto teisinis režimas. Tačiau, jeigu mieste gyvenančioje šeimoje bus neįgalus asmuo ir automobilis bus naudojamas to asmens transportavimui arba kitų šeimos narių rūpinimuisi neįgaliuoju, manau, automobilio teisinis režimas jau būtų kitoks, jį būtų galima priskirti prie šeimos turto, kaip ir tuo atveju, kai automobilį, kaime gyvenanti šeima, naudoja kaip transporto priemonę vaikams į ugdymo įstaigą atvežti.

Naudojant, valdant ar disponuojant turtu, kuris yra šeimos turtas keliami griežtesni reikalavimai, nes neatsakingais veiksmais gali būti pabloginama visos šeimos materialinė gerovė. LR CK 3.85 straipsnio 2 dalyje⁶⁴ įtvirtinta nuostata, kad sutuoktinis, esantis nekilnojamo daikto, kuris yra pripažintas šeimos turtu savininkas, norėdamas suvaržyti teises į tą daiktą turi gauti kito sutuoktinio rašytinį sutikimą, o jeigu šeima turi ir nepilnamečių vaikų, tai dar būtinas ir teismo leidimas.

Disponuojant šeimos turtu būtinas kito sutuoktinio sutikimas. Tuo atveju, kai gyvenamoji patalpa, kuri yra įgyta iki santuokos įregistravimo ir yra vieno iš sutuoktinių asmeninė nuosavybė

---

⁶³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.35 straipsnio 2 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

⁶⁴ Ten pat, 3.85 straipsnio 2 dalis.

yra pripažįstama šeimos turtu, tai norint ją įkeisti, išnuomoti, parduoti ar kitaip disponuoti yra reikalingas ir kito sutuoktinio rašytinis sutikimas. Jeigu sutuoktinių šeima gyvena nuomojamame bute ir nuomos sutartis sudaryta vieno iš jų vardu, šis be kito sutuoktinio sutikimo negalės nutraukti nuomos sutarties prieš terminą ar butą subnuomoti. Kitas sutuoktinis, nedavęs sutikimo sandoriui, vėliau jį gali patvirtinti, tačiau sutikimo nedavęs ir vėliau jo nepatvirtinęs sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad teismas tokį sandorį pripažintų negaliojančiu. Sutuoktinis tokia teise, t.y. užginčyti sandorį, kurio sudarymui nedavė sutikimo, gali tik tuo atveju, jeigu nekilnojamas daiktas yra įregistruotas viešame registre kaip šeimos turtas. Šis ribojimas negalioja, jeigu ieškinyse pareiškiamas ginant nepilnamečių vaikų interesus. Turtu, kuris yra šeimos turtas, disponuoti gali tik abu sutuoktiniai, bendru susitarimu. Tačiau sutuoktinių teisės šeimos turto atžvilgiu nėra beribės, įstatymo leidėjas numato, kad sutuoktiniams neleidžiama bendru susitarimu keisti šeimos turto teisinį režimą, turto sudėtį. Sutuoktiniai negali švelninti ar griežtinti šeimos turto režimui keliamų reikalavimų, jų siaurinti ar plėsti. Jie negali susitarti, kad šeimos gyvenamoji patalpa nebus laikoma šeimos turtu ar įkeičiant šeimos turtą nereikės kito sutuoktinio sutikimo, ar, kad vieno sutuoktinio asmenine nuosavybe esantis kilnojamas ar nekilnojamas daiktas, kuris nėra būtinas užtikrinant šeimos poreikius, būtų pripažįstamas šeimos turtu. Tokia įstatymo leidėjo pozicija yra suprantama, nes sutuoktiniai galėdami savo nuožiūra praplėsti į šeimos turto kategoriją patenkančių daiktų sąrašą, gali tuo piktnaudžiauti trečiųjų asmenų atžvilgiu.

Šeimos turtui taikant griežtesnius disponavimo reikalavimus siekiama apginti ne vieno kurio nors asmens interesus, bet visų šeimos narių. LR CK 3.85 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „iš šeimos turto negali būti išieškoma pagal kreditorių reikalavimus, jeigu kreditoriai žinojo arba turėjo žinoti, kad sandorio sudarymas nesusijęs su šeimos poreikių tenkinimu ir prieštarauja šeimos interesams“⁶⁵.

Kreditoriui pateikus ieškinį išieškoti iš šeimos gyvenamosios patalpos, kuriai taikomas šeimos turto teisinis režimas, pirmiausia būtina išsiaiškinti ar sutuoktiniai turi teisinį pagrindą šeimos turto faktą panaudoti prieš kreditorius. Tai galima tuo atveju, jeigu sutuoktiniai šeimos gyvenamąją patalpą yra užregistravę viešame registre kaip šeimos turtą arba jeigu tokia registracija ir neatlikta, bet kreditorius žinojo arba turėjo žinoti, kad turtas yra šeimos. Kreditoriaus

---

⁶⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.85 straipsnio 3 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

sąžiningumas yra preziumuojamas, todėl sąžiningai veikusio kreditoriaus galimybės išieškoti iš šeimos gyvenamosios patalpos nėra saistomas LR CK 3.85 straipsnio 3 dalies normomis, tačiau, jei šeimos gyvenamoji patalpa buvo įregistruota viešame registre kaip šeimos turtas, tai šį faktą sutuoktiniai galės panaudoti prieš kreditorius ir išieškojimas bus nustatomas, vadovaujantis minėto straipsnio normomis⁶⁶. Sprendžiant kreditoriaus galimybes išieškoti iš šeimos turto svarbiausios yra dvi aplinkybės: žinojimas ir šeimos interesai. Žinojimas - turės būti įrodyta, kad kreditorius jau sudarydamas sandorį žinojo arba turėjo žinoti, kad šis nėra susijęs su šeimos poreikiu tenkinimu. Šeimos interesai – sandorio sudarymas prieštarauja šeimos interesams. Ar sandoris susijęs su šeimos poreikių tenkinimu ir nepablogina šeimos materialinės padėties, sprendžiama kiekvienu atveju atskirai, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

Šeimos turto teisinio režimo atsiradimas yra siejamas su santuokos įregistravimu, tai ir šeimos turto teisinio režimo pasibaigimas taip pat siejamas su santuoka, t.y. šeimos turto teisinis režimas pasibaigia nutraukus santuoką, pripažinus ją negaliojančia ar atlikus separaciją, kai teismo sprendimu vienas iš sutuoktinių paskelbiamas mirusiu arba vienam jų mirus. Išimtis – šeimos turto teisinis režimas lieka galioti nepilnamečiams vaikams. Vaikams iki pilnametystės įstatymo leidėjas numato papildomas gyvenamosios patalpos garantijas, t.y. sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai, teismo sprendimu gali būti suteikta teisė naudotis šeimos turtu ar jo dalimi. Nustatyti uzufuktą yra teismo teisė, bet ne pareiga, taip pat teismas gali priteisti sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai, namų apyvokos daiktus, būtinus tinkamam šeimos poreikių tenkinimui. Uzufuktu yra garantuojama vaiko teisė turėti namus, tačiau teismas nustatydamas uzufuktą turėtų atsižvelgti į tai, ar sutuoktinis su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai tikrai neturi kitos gyvenamosios patalpos bei galimybių ją įsigyti.

Kartais pasitaiko atvejų, kai siekiant naudos bendras sutuoktinių turtas imamas vadinti šeimos turtu, tai iliustruoja pareiškėjos J.J. pavyzdys. Ieškovė J. J. norėjo parduoti butą, priklausantį jai ir atsakovui, jos buvusiam sutuoktiniui K. J. bendrosios nuosavybės teise. J.J. taip pat nurodė, kad šis butas yra šeimos turtas, jame deklaruotos ieškovės pilnamečio sūnaus ir nepilnametės dukters gyvenamosios vietos. Bute gyvena nepilnametė ieškovės duktė. Gavus bendraturčio (buvusio ieškovės sutuoktinio) sutikimą buvo sudaryta nurodyto buto pirkimo-pardavimo sutartis. Ieškovės teigimu, norint parduoti butą, kuriam taikomas šeimos turto teisinis

---

⁶⁶ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga. P.178.

režimas, reikėjo gauti teismo leidimą. J.J. nurodė, kad teismas priėmė nutartį, kuria atsisakė išduoti leidimą parduoti nurodytą butą. Dėl to ginčijamo buto pirkimo-pardavimo sutartis yra niekinė ir negaliojanti, nes sudaryta pažeidžiant imperatyviasias LR CK 1.80 straipsnio normas. Teisėjų kolegija konstatavo, kad teismas priėmė nutartį, kuria atsisakė išduoti leidimą parduoti nurodytą butą, nurodydamas, kad turi būti gautas buvusio ieškovės sutuoktinio sutikimas. Nurodytos pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo metu ieškovės nepilnametė duktė faktiškai negyveno parduodamame bute. Be to, ieškovė per savo įgaliotinę leido buto pirkėjams apsigyventi jame. Ginčijamas butas nebuvo įregistruotas viešame registre kaip šeimos turtas. Teisėjų kolegija nurodo, kad LR CK 3.85 straipsnio 2 dalyje nustatytas įpareigojimas gauti teismo leidimą sudarant sandorius ne dėl bet kokio turto, o tik dėl tokio, kuris atitinka dvi sąlygas: turtas turi būti nekilnojamas daiktas ir jis turi būti pripažįstamas šeimos turtu. Kai šeimoje yra nepilnamečių vaikų, teismo leidimas reikalingas tik sudarant sandorį dėl šeimos gyvenamosios patalpos. Teismų praktikoje šeimos turtu pripažįstama gyvenamoji patalpa, kurioje šeima faktiškai gyvena.

Byloje yra nustatyta, kad J. J. ir K. J. santuoka yra nutraukta, ginčo butas, buvo sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, sutuoktiniai jo nepasidalijo nutraukę santuoką ir šis, esant abiejų sutuoktinių sutikimui, parduotas atsakovams S. C. ir R. C. Šie dar iki buto pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo, apsigyveno ginčo bute. Parduodant butą nei sutuoktiniai, nei jų vaikai, taip pat nepilnametė duktė E. J. ginčo bute negyveno. Ieškovė kartu su savo nepilnamete dukterimi šiuo metu negyvena, nes dirba ir gyvena JAV. Taigi nepilnametės dukters gyvenamoji vieta nebuvo nė su vienu iš skyriumi gyvenančių tėvų. Ieškovės pagrindinis motyvas, ginčijant sudarytą sandorį ir teigiant, kad buvo pažeistos imperatyviosios įstatymo nuostatos, yra tas, kad JAV Migracijos departamentas nesuteikė leidimo išvykti jos vaikams nuolat gyventi JAV. Teisėjų kolegija nurodo, kad ieškovei ši aplinkybė paaiškėjo jos iniciatyva pardavus ginčo butą atsakovams. Pirmos instancijos teismas atsisakė išduoti leidimą parduoti ginčo butą ne dėl to, kad būsimas sandoris pažeistų nepilnamečio vaiko interesus ir parduotas butas yra šeimos turtas, o dėl to, kad butas yra įgytas dar sutuoktiniams gyvenant santuokoje ir nebuvo sudaryta santuokoje įgyto turto pasidalijimo sutartis. Nutartyje nurodyta, kad būtent dėl to reikalingas buvusio sutuoktinio K. J. sutikimas parduoti ginčo butą. Šioje byloje nustatytos faktinės aplinkybės leido teismui vadovautis LR CK 3.84 straipsnio 4 dalies nuostata, kad sutuoktiniai šeimos turto statusą gali panaudoti prieš sąžiningus trečiuosius asmenis tik tada, kai nekilnojamas daiktas yra įregistruotas viešame registre kaip šeimos turtas. Ginčo butas viešame registre buvo įregistruotas ieškovės vardu, registre nenurodyta, kad butas yra šeimos turtas. Atsakovai ginčo bute apsigyveno dar iki sandorio

sudarymo. Jiems buvo žinoma, kad bute niekas negyvena, nes buto savininkė yra išvykusi į JAV, o nepilnametė duktė gyvena su senele. Notarui buvo pateikta pažyma, kurioje nurodyta, kad ginčo bute nepilnamečiai ieškovės vaikai negyvena. Pirkimo-pardavimo sutartyje yra nurodyta, kad parduodamame bute negyvena asmenys, kurie pagal įstatymus ar sutartis išsaugo teisę naudotis gyvenamąja patalpa ir pasikeitus savininkams. Esant tokioms bylos aplinkybėms, ieškovė negali panaudoti šeimos turto statuso prieš šio turto įgijėjus sutuoktinius S. C. ir R. C. Šeimos turto instituto tikslas yra apsaugoti nepilnamečių vaikų ir silpnesniojo sutuoktinio teises bei teisėtus interesus. Vaiko teisių įgyvendinimą, taip pat ir sudarant tinkamas gyvenimo sąlygas, pirmiausia turi užtikrinti tėvai. Nurodytoje byloje nustatyta, kad buto perleidimo sandorį inicijavo nepilnametės dukters motina, nenurodyma, jog butas yra šeimos turtas⁶⁷.

---

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-241/2006 (procesinio sprendimo kategorija 21.4.1.1; 75.6.1 (S) // http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1; prisijungimo laikas: 2008-11-22.

6. VIDINIAI IR IŠORINIAI SUTUOKTINIŲ SANTYKIAU, SUSIJĘ SU BENDROSIOS JUNGTINĖS NUOSAVYBĖS TEISE

Prievoliniai santykiai yra neatsiejami nuo šiandienos ekonomikos, tai ekonominių, turtingųjų santykių teisinė išraiška, kurie aktualūs ir sutuoktiniams⁶⁸. Populiariausi atvejai, kai įgyjamos teisės ir pareigos yra sutarčių sudarymas. Sutartis niekada nebūna vienašalė, todėl jas sudarant viena ar kelios šalys įgyja teises, o kita šalis arba šalys - pareigas, kurių privalu laikytis. Tokiu atveju, siekiant apsaugoti kitos šalies interesus, atsiranda atsakomybė, reglamentuojama įstatymų.

Atsižvelgiant į tai, kad šeimoje būtina užtikrinti vaikų auklėjimą, švietimą, namų ūkio išlaikymą sutuoktiniai turi teisę sudaryti sandorius, apdairiai ir atsakingai prisiimdami ir vykdydami įsipareigojimus, kuriais siekia šeimos gerovės, jos poreikių tenkinimo. Atsiradus prievolei iš tokio sandorio, sutuoktiniai atsako solidariai ir ši atsakomybė dažniausiai preziumuojama, tačiau įstatymo leidėjas numato ir išimtis, kada atsakomybė yra ne solidarioji. Vienam sutuoktiniui be kito sutikimo paėmus išsimokėtinai prekes ar paskolą, kas nėra būtina bendriems šeimos poreikiams tenkinti ir neatsiskaičius, kito, sutikimo nedavusio sutuoktinio, solidarioji atsakomybė nesaistys.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs dėl sutuoktinių solidariosios atsakomybės priimdamas nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-275/2007(S), kur nustatyta, kad 1999-12-02 šalys sudarė santuoką, kurią 2006-06-08 nutraukė. Teismas konstatavo, kad pagal 2005-04-28 ir 2005-05-16 kreditavimo sutartis su banku, šalių atsakomybė yra solidari. Ieškovė prašė priimti papildomą sprendimą ir pripažinti skolas asmeninėmis atsakovo skolomis. „Lietuvos Aukščiausiasis teismas konstatavo, kad teismas, pagrindiniame sprendime nurodydamas, jog sutuoktinių prievolės pagal kreditavimo sutartis su banku yra solidarios ir atsakomybė pagal šias prievoles nekeičiama, pagrįstai nepadalijo prievolės kiekvienam sutuoktiniui. Santuokos nutraukimas nėra numatytas kaip pagrindas pasibaigti bent vieno iš sutuoktinių – solidariųjų skolininkų pagal sutartį – pareigai atsakyti kreditoriams. Prievolė pasibaigia, kai tinkamai įvykdoma, todėl bendraskoliai yra įpareigoti iki to laiko, kada bus įvykdyta visa prievolė. Kadangi

---

⁶⁸ Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. – Vilnius: Justitia, 2002. T.2. P.13.

kreditorius dėl skolos padalijimo nesutinka, šalių sudarytų kredito sutarčių sąlygos negali būti keičiamos⁶⁹, o prievolė yra solidarioji.

Sutuoktinių civilinė atsakomybė pagal turtines prievoles yra reglamentuojama įstatymo⁷⁰. Atsižvelgiant į tai, kada prievolė atsirado, tai yra iki santuokos įregistravimo ar po to; prievolė asmeninė ar bendra; ar sandoris sudarytas esant kito sutuoktinio sutikimui, sprendžiama iš kokio turto - bendro sutuoktinių ar vieno, kurio asmeninio, bus vykdoma prievolė. LR CK 3.109 straipsnyje yra numatytas baigtinis sąrašas atvejų, kai prievolės vykdomos iš bendro sutuoktinių turto, kai sandoriai sudaromi šeimos interesais ir prievolė kyla iš sandorio, sudaryto vieno sutuoktinio, turinčio kito sutuoktinio sutikimą tokį sandorį sudaryti; kai sutuoktinis sudaro sandorį neturėdamas kito sutuoktinio sutikimo, o šis tą sandorį vėliau patvirtina; iš sandorio, kurio sudarymui kito sutuoktinio sutikimas nebuvo reikalingas. Taip pat iš bendro sutuoktinių turto vykdomos solidariosios sutuoktinių prievolės, kurios susijusios su šeimos namų ūkio išlaikymu, su bendro turto tvarkymo išlaidomis, su turto, įsigyto sutuoktinių bendrojon jungtinėn nuosavybėn suvaržymais, buvusiais iki to turto įsigijimo ar atsiradusias po šio turto įsigijimo. Taip pat prievolės, kurios susijusios su teismo išlaidų atlyginimu, jei byla buvo susijusi su sutuoktinių bendru turtu ar šeimos interesais⁷¹. Asmeninės sutuoktinių prievolės, tai savarankiškai įgytos prievolės. Tokios prievolės gali būti atsiradusios iki santuokos įregistravimo arba ir po santuokos įregistravimo, pavyzdžiui pagal testamentą priėmus palikimą, gavus dovanų, sudarius sandorį be kito sutuoktinio sutikimo, kai toks sutikimas reikalingas ir vėliau sutuoktiniui to sandorio nepatvirtinus, tačiau faktas, kad prievolė yra asmeninė negarantuoja, kad ji nebus vykdoma iš sutuoktinių bendro turto.

Kyla klausimas kaip turėtų būti elgiamasi civilinės teisės aspektu, kai sutuoktiniai turtą pavagia arba pagerina savo turtą iš nusikalstamu būdu gautų lėšų. Šeimos teisė nereglamentuoja ar galima ir jeigu taip, tai kaip išieškoti iš sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės, turtą įgytą iš

---

⁶⁹ Jovaiša.K.Teismų praktika bylose dėl santuokos nutraukimo I dalis / Verslo ir komercinė teisė. 2007, Nr.5. – Vilnius: Teisės institutas. 2007.P.231.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.109-3.115 straipsniai // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

⁷¹ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga. P.230.

nusikalstamu būdu gautų lėšų. Savaiame suprantama, kad iš nusikaltimo nuosavybės teisė neatsiranda.

Žinant, kad sutuoktiniai sandorius dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra jų bendroji jungtinė nuosavybė sudaro tik abu kartu arba vienas, turėdamas kito notariškai patvirtintą įgaliojimą, kyla klausimas, o kaip būtų jeigu vienas iš sutuoktinių turtą perleistų kitiems asmenims padarydamas nusikalstamą veiką. Šiuo klausimu pasisakė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2007 m. lapkričio 26 d. nutartyje, kurioje konstatavo, kad notarė patvirtino įgaliojimą, pagal kurį A. B. įgaliojo savo sutuoktinę Z. B. valdyti, tvarkyti bei disponuoti jiems bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančiu turtu. Z. B., veikdama už save ir savo sutuoktinį, pagal įgaliojimą, pardavė jiems bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusį sodo sklypą. Z.B. iškelta baudžiamoji byla ir ji pripažinta kalta dėl A.B. paso pagrobimo ir jo parašo įgaliojime suklastojimo bei dėl suklastoto dokumento – įgaliojimo panaudojimo sudarant sodo žemės sklypo pirkimo – pardavimo sutartį. A.B. prašo apginti pažeistas jo teises. Susituokusių asmenų sudarytų sandorių nugincijimą reglamentuoja LR CK 3.96 straipsnis ir ši norma yra specialioji teisės norma bendrosioms sandorių negaliojimo instituto normoms. Teismas padarė išvadą, kad LR CK 4.96 straipsnis taikomas tais atvejais, kai ginčo objektu esantis daiktas yra perleistas trečiajam asmeniui, kurio su buvusiu daikto savininku nesieja prievoliniai teisiniai santykiai, t. y., kai nurodyti asmenys nėra sandorio, kuriuo perleistas tas daiktas, šalys. Daiktinės teisės normos, reglamentuojančios daikto išreikalavimą iš sąžiningo įgijėjo, taikomos tada, kai daiktas buvo perleistas trečiajam asmeniui pagal kitą sandorį. A.B. ginčija žemės sklypo, kuris priklausė jam ir jo sutuoktinei bendrosios jungtinės nuosavybės teise, pirkimo – pardavimo sutartį, sudarytą jo sutuoktinės, veikusios už save ir už jį, pagal notariškai patvirtintą įgaliojimą. Pagal bendrąją atstovavimo civiliniuose santykiuose taisyklę tas, kuris veikia per atstovą, veikia pats (*qui fact per alium facit per se*). Taigi, ginčo atveju A.B. yra ginčijamos pirkimo – pardavimo sutarties šalis, nors jis šia tapo sutuoktinei neteisėtai gavus įgaliojimą veikti jo vardu, disponuojant bendrąja jungtine nuosavybe buvusiu ginčo žemės sklypu. Dėl to A.B., siekdamas susigrąžinti nurodytą žemės sklypą nuosavybėn pagrįstai pareiškė prievolinį teisinį reikalavimą, prašydamas pripažinti šio sklypo perleidimo sandorį negaliojančiu ir taikyti restituciją, o ne daiktinį teisinį (vindikacinį) reikalavimą dėl ginčo turto išreikalavimo iš svetimo neteisėto valdymo, nes ginčo žemės sklypas nebuvo perleistas pagal kitą sandorį trečiajam asmeniui. Dėl to, kad nagrinėjamu atveju A.B. ir atsakovai yra ginčijamo sandorio šalys (pardavėjas ir pirkėjai), bylą nagrinėję teismai pagrįstai netaikė LR CK 4.96 straipsnio, reglamentuojančio savininko teisę išreikalauti savo daiktą iš

sąžiningo įgijėjo, kurio su daikto savininku nesieja prievoliniai santykiai. A.B. reikalavimas grąžinti jam ginčo nekilnojamąjį turtą turi būti sprendžiamas vadovaujantis ne daiktinės teisės nustatytomis taisyklėmis, o sandorių pripažinimo negaliojančiais ir restitucijos taikymo taisyklėmis. Nagrinėjamu atveju Z.B. viena sudarė žemės sklypo, buvusio bendrąja jungtine jos ir sutuoktinio nuosavybe, pirkimo – pardavimo sutartį jų abiejų vardu, pateikusi A.B. notariškai patvirtintą įgaliojimą veikti ir jo vardu, parduodant ginčo žemės sklypą. Įgaliojimą Z.B. buvo gavusi neteisėtai, tai, kad sutuoktinis nebuvo suteikęs Z.B. teisės veikti jo vardu parduodant bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusį nekilnojamąjį daiktą, reiškia, kad sandoris sudarytas pažeidžiant LR CK 3.92 straipsnio 4 dalyje numatytus reikalavimus tokiam sandoriui sudaryti. Dėl to, ieškovas turi teisę ginčyti bendrąja jungtine nuosavybe buvusio žemės sklypo perleidimo sandorį. Atsižvelgiant į LR CK 3.96 straipsnio 2 dalį ir 3.92 straipsnio 4 dalies reikalavimus, sandoriai, kurie galėjo būti sudaryti tik abiejų sutuoktinių gali būti pripažinti negaliojančiais, nepriklausomai nuo to, ar kita sandorio šalis yra sąžininga ar nesąžininga, išskyrus - vienas arba abu sutuoktiniai sudarydami sandorį panaudojo apgaulę arba jie valstybės registrus tvarkančioms institucijoms ar pareigūnams pateikė neteisingus duomenis. Tada sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu, jei kita sandorio šalis yra nesąžininga. Z.B. veiksmai baudžiamojoje byloje pripažinti nusikalstamais, o civilinės teisės požiūriu kvalifikuotini kaip apgaulė. Minimo sandorio - žemės sklypo pirkimo – pardavimo sutartis gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu kita šios sutarties šalis - pirkėjai buvo nesąžininga. LR CK 3.96 straipsnis yra specialioji teisės norma, reglamentuojanti sutuoktinių sudarytų sandorių nugalinimą, todėl ši norma taikytina, kai vienas sutuoktinis ginčija kito sutuoktinio sudarytą sandorį⁷².

Prof. habil. dr. P.S.Vitkevičius knygoje „Šeimos narių turtiniai teisiniai santykiai“ išanalizavęs LR CK daiktinės teisės reglamentuojamą išieškojimą iš bendrosios jungtinės nuosavybės padarė išvadą, kad pagrindas atlyginti žalai yra bendratučio padaryta žala, turtas įgytas už nusikalstamu būdu gautas lėšas arba turtas valdomas bendrąja jungtine nuosavybe buvo pagerintas iš tokių lėšų. Tokio principo turėtų būti laikomasi ir vykdant prievoles iš sutuoktinių jungtinės nuosavybės. Autorius nesutinka, kad skirtingiems nusikalstamiems veiksams ir jų padariniams numatoma vienoda sankcija – žalos atlyginimas. Kadangi teisė iš ne teisės nekyla, tai

---

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2007 (procesinio sprendimo kategorija: 21.1; 30.9.2; 30.12.1 (S)) // http://www.lai.lt/?item=tn_iki2006&rid=24762; prisijungimo laikas: 2008-10-15.

nusikalstamu būdu įgyto daikto savininkas lieka nukentėjusysis ir jis turi teisę reikalauti, kad jam būtų gražintas pats daiktas, ne tik atlyginta žala, tačiau savininko dėl vienu ar kitu priežasčių gali nebebūti. P.S.Vitkevičiaus nuomone toks turtas turėtų būti paimamas valstybės žinion⁷³ ir su tokia nuomone sunku nesutikti, nes kitu atveju toks turto įgijimas būtų pripažintas teisėtu nuosavybės teisės įgijimu.

Nors įstatymas⁷⁴ numato, kad iš bendro sutuoktinių turto negali būti tenkinami reikalavimai kylantys iš prievolių iki santuokos įregistravimo, yra numatyta išimtis, kad iš bendro turto gali būti išieškota sutuoktinio turto dalis. Tačiau šia išimtimi galima pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu prievolei įvykdyti ir kreditorių reikalavimams patenkinti neužtenka asmeninio sutuoktinio turto.

Asmenine sutuoktinių nuosavybe yra laikomas turtas, kuris gautas dovanų arba palikimu. Tačiau, jeigu testamente ar dovanojimo sutartyje bus nurodyta, kad turtas perduodamas bendrojon jungtinėn sutuoktinių nuosavybėn, toks turtas nebus vieno kurio nors sutuoktinio asmeninė nuosavybė. Jeigu prievolė kils iš asmenine nuosavybe priklausančio turto, tokia prievolė bus asmeninė ir jos nebus galima išieškoti iš bendro sutuoktinių turto. Tuo atveju, jeigu asmeninio turto prievolei įvykdyti nepakanka, tada gali būti atidalijama įsipareigojimų turinčio sutuoktinio turto dalis iš bendro turto ir iš šios dalies tenkinami prievoliniai įsipareigojimai. Paveldėjęs turtą asmens, turėjusio skolų sutuoktinių atsakomybė gali būti ir vieno, ir abiejų, tai priklausys nuo to ar paveldėtą turtą priėmė vienas jų ar abu sutuoktiniai bendrai. Atveju, kai turtą bus priėmęs vienas sutuoktinis, tai prievolės pirmiausia bus vykdomos iš jo asmeninio turto ir tik tokio turto neužtekus – išieškojimas nukreiptas į bendro turto dalį, kuri prieš tai, bus atidalyta iš bendro sutuoktinių turto. Kitaip bus jei palikimą priims abu sutuoktiniai. Tokiu atveju jų atsakomybė bus solidari ir prievolė vykdoma iš bendro turto. LR CK 3.113 straipsnyje numatyta ir tokia situacija, kai kreditorių, kuriems abu sutuoktiniai atsako solidariai, reikalavimams visiškai patenkinti bendro sutuoktinių turto neužtenka, kreditorinis išieškojimas gali būti nukreiptas į asmeninį sutuoktinių turtą. Kreditoriai sutuoktinių gali reikalauti, kad prievolė būtų įvykdyta visa ar jos dalis, taip pat, kad solidariąją prievolę įvykdytų tiek abu sutuoktiniai bendrai, tiek vienas jų atskirai. Prievolės, kurias vienas sutuoktinis įgijo sudarydamas sandorius po santuokos įregistravimo neturėdamas kito sutuoktinio sutikimo ir šis sandorio nepatvirtino yra tenkinamos iš asmeninio sutuoktinio turto ir

---

⁷³ Vitkevičius P.S. Šeimos narių turtiniai teisiniai santykiai. – Vilnius: Justitia, 2006. P.204 -205.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.110 straipsnio 1 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

tik tuo atveju jeigu turto neužtenka įvykdyti kreditorių reikalavimus, prievolė vykdoma iš bendro sutuoktinių turto, pirma tą turtą atitinkamai padalijus. Be to, teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, sprendžia ar byla yra susijusi su šeimos interesais ir jeigu ne, tai teismo išlaidos atlyginamos iš asmeninio sutuoktinių turto. Solidarioji atsakomybė neatsiranda tuo atveju, jeigu vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo ima paskolą ar įsigyja turto išsimokėtinai, kai nėra tokios būtinybės tenkinant šeimos poreikius.

Bendromis prievolėmis vadinamos tokios prievolės, kurios atsiranda veikiant abiem sutuoktiniams, dažniausiai, šeimos interesais. Bendros prievolės taip pat atsiranda, kai sandorį sudaro ir vienas sutuoktinis, tačiau vėliau kitas jį patvirtina.

Preziumuojama, kad sandorius sutuoktinis sudaro kito sutuoktinio sutikimu, išskyrus, kai būtinas rašytinis kito sutuoktinio sutikimas⁷⁵, todėl vieno sutuoktinio iniciatyva įgyta prievolė yra pripažįstama bendra sutuoktinių prievole. Jeigu vienas sutuoktinių sudarys sandorį, neturėdamas kito sutuoktinio sutikimo, kai įstatymas to ir nereikalauja, pavyzdžiui, priimdamas ar atsisakydamas priimti palikimą, atsisakydamas sudaryti sutartį, imdamasis priemonių bendram turtui apsaugoti, pareikš ieškinį dėl bendrosios jungtinės nuosavybės, dėl savo teisių, susijusių su bendru turtu gynimo, bus pripažįstama, kad sutuoktinio veikimas atitinka šeimos interesus ir jis ne priavalės įrodinėti veikęs šeimos interesais. Jeigu nebus įrodyta, kad sutuoktinis veikė ne šeimos interesais, tai iš tokių veiksmų atsiradusios prievolės bus laikomos bendromis. Be to, bendromis prievolėmis laikomos ir prievolės atsiradusios išlaikant šeimos gyvenamąsias patalpas arba jei nepilnamečiai vaikai padaro žalą, kurią būtina atlyginti. Bendrų ir asmeninių sutuoktinių prievolių vykdymas yra skirtingas, nes išieškant asmeninius išsiskolinimus, pirmiausia, prievolė vykdoma iš asmeninio turto, o tik po to, esant būtinybei, iš bendro, prieš tai atitinkamai atidalinto turto, o bendros sutuoktinių prievolės pirmiausia vykdomos iš bendro sutuoktinių turto ir tik po to, jei šio turto neužtenka kreditorių reikalavimams patenkinti – išieškoma iš asmeninio sutuoktinių turto.

LR CK 3.110 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama eilės tvarka tenkinant kreditorių reikalavimus iš bendro sutuoktinių turto⁷⁶. Tam turi reikšmės ar reikalavimus pareiškę asmenys yra vieno iš sutuoktinių ar abiejų bendri kreditoriai. Iš bendro sutuoktinių turto pirmiausia tenkinami bendrų sutuoktinių kreditorių reikalavimai, o tik po to sutuoktinių asmeninių kreditorių

---

⁷⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 3.92 straipsnio 3 dalis // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr.68-2568.

⁷⁶ Ten pat, 3.110 straipsnio 2 dalis.

pareikšti reikalavimai. Išimtis – jeigu vieno sutuoktinio prievolės užtikrinimui yra įkeistas (hipoteka) bendras sutuoktinių turtas, toks kreditorius vykdant prievolę turės pirmumo teisę prieš bendrus abiejų sutuoktinių kreditorius.

Sutuoktiniai, sudarę vedybų sutartį ir joje numatę, kad turtas įgytas iki santuokos įregistravimo ir, turtas įgytas po santuokos įregistravimo yra vieno ar kito nuosavybė pagal savo prievolės atsako tik savo asmeniniu turto, o pagal bendras prievolės atsako solidariai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2007 m. gruodžio 29 d. nutartyje pasisakė dėl sutuoktinių turtinių prievolių, išieškojimo nukreipimo į bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę esantį turtą. Pareiškėjas nurodė, kad antstolis nepagrįstai netenkino jo prašymo skolos išieškojimą nukreipti į bendrą sutuoktinių suinteresuotų asmenų M. V. ir S. V. turtą. Paskolos sutartis buvo sudaryta galiojant suinteresuotų asmenų M. V. ir S. V. santuokai. Sudarydamas paskolos sutartį suinteresuotas asmuo M. V. veikė šeimos interesais ir paskolintomis lėšomis pagerino šeimos turtinę padėtį. Vieno sutuoktinio iniciatyva įgyta prievolė laikytina bendra sutuoktinių prievole, kol nėra paneigta LR CK 3.92 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta prezumpcija. Antstolis privalo nukreipti skolos išieškojimą ne į skolininko asmeninį turtą ar jam bendrojoje jungtinėje nuosavybėje priklausančią turto dalį, bet į visą sutuoktinių turtą.

Pareiškėjas prašė panaikinti antstolio patvarkymą ir nukreipti išieškojimą į bendrą M. V. ir S. V. turtą. Pirmos instancijos ir apeliaciniai teismai tenkino ieškinį, o Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šias nutartis paliko galioti, paaiškindamas, kad galimos įvairios sutuoktinių civilinės atsakomybės pagal turtines prievolės modifikacijos. Priklausomai nuo prievolės atsiradimo pagrindo, prievolės gali būti vykdomos iš bendro sutuoktinių turto, iš asmeninio sutuoktinio turto, o jeigu asmeninio turto nepakanka kreditorių reikalavimams patenkinti, išieškoma iš bendro turto sutuoktinio dalies, iš asmeninio sutuoktinių turto, kai abu sutuoktiniai yra solidarieji skolininkai, o kreditorių reikalavimams patenkinti bendro sutuoktinių turto nepakanka. Prievolės atsiradimo pagrindas yra esminis, nustatant prievolės subjektus ir jos dydį. Tik nustačius prievolės pobūdį ir jos atsiradimo pagrindą, galima nustatyti, kas yra atsakomybės subjektai pagal prievolę – vienas ar abu sutuoktiniai, nes tai atitinkamai nulemia išieškojimo nukreipimą į skirtingo teisinio režimo turtą – į vieno sutuoktinio asmeninį turtą, į jo dalį bendrame sutuoktinių turte ar į bendrą sutuoktinių turtą, jei atsakomybė pagal prievolę atsiranda abiem sutuoktiniams. Esant solidariajai atsakomybei, sutuoktinio turto dalis bendrame turte nenustatinėjama ir išieškojimas nukreipiamas į bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę. Antstoliui, prieš pradėdant vykdyti išieškojimą būtina išsiaiškinti iš kokio turto – sutuoktinių bendro ar skolininko asmeninio, turi būti vykdomas

išieškojimas. Jeigu suma priteista iš vieno sutuoktinio, bet išieškojimas vykdomas iš sutuoktinių bendro turto pagal sutuoktinių solidariąją prievolę, tai skolininkui priklausančios turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, dalies nustatymo procedūros atlikti nereikia.

Galioja prezumpcija, kad sutuoktinis sudaro sandorius su kito sutuoktinio sutikimu, išskyrus atvejus, kai sandoriui sudaryti reikalingas rašytinis kito sutuoktinio sutikimas. Kol ši prezumpcija nepaneigta, vieno sutuoktinio iniciatyva įgyta prievolė bus laikoma bendra sutuoktinių prievole. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad suinteresuoti asmenys M. V. ir S. V. nepaneigė šios prezumpcijos. Jie neįrodė, kad pagal sutartį gauta paskola buvo panaudota ne jų šeimos interesais. Tai sudarė pagrindą spręsti, kad teismo priteista iš skolininko M. V. skola yra bendra sutuoktinių prievolė ir turi būti vykdoma iš bendro turto⁷⁷.

---

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-607/2007 (procesinio sprendimo kategorija 75.7;114.6;129.11 (S) //http:// www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1; prisijungimo laikas: 2008-11-19.

IŠVADOS

Atskleidus darbo objektą, tikslas pasiektas, uždaviniai įgyvendinti.

Išvados:

1. Sutuoktinių turtui, įgytam po santuokos įregistravimo, gali būti taikomas ne tik bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisinis režimas, bet ir vedybų sutartimi nustatymas turto režimas.

2. Sutuoktinių, kurių santuoka yra pripažinta negaliojančia, turto, įgyto santuokos metu, teisinis režimas yra problematiškas: jam taikomos bendrosios jungtinės nuosavybės normos, nors santuoka pripažįstama negaliojančia nuo jos sudarymo momento.

3. LR CK 3.103 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad pakeisti vedybų sutartį galima tik teismo leidimu, apunkina sutuoktinių teises turto teisinį režimą nustatyti bendru susitarimu.

4. Kadangi santuoka ir partneryste siekiama tų pačių tikslų, jų sudarymas turėtų sukelti tas pačias teises pasekmes. Neteisinga, jog asmenų, siekiančių sukurti šeiminius santykius ir sudariusių partnerystės sutartį turtas, įgytas po partnerystės įregistravimo, nėra pripažįstamas bendrąja jungtine jų nuosavybe.

5. LR CK 3.24 straipsnio nuostatų reikalavimas įtraukti bažnytinę santuoką į apskaitą civilinės metrikacijos skyriuje apunkina tokią santuoką sudariusių asmenų turto teisinio režimo klausimo išspindimą vedybine sutartimi, nes vedybų sutarties įsigaliojimas siejamas su santuokos įregistravimo momentu.

6. Įstatymas, suteikdamas sutuoktiniams laisvę vedybų sutartimi išreikšti savo valią, koks turtas bus asmeninė kiekvieno sutuoktinio nuosavybė, o kokiam bus taikomas bendrosios jungtinės nuosavybės teisinis režimas, tuo pačiu draudžia šia teise piktnaudžiauti tiek silpnesnio sutuoktinio, tiek trečiųjų asmenų atžvilgiu.

7. Sutuoktiniui, tvarkančiam turtą, esantį bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, skirtingai nei kitiems turtą administruojantiems asmenims, už atliekamą darbą nemokamas atlyginimas.

8. Asmenims susituokus, jų kiekvieno kaip individo teisės tvarkant turtinius reikalus yra labai suvaržytos, nes vienas sutuoktinis be kito sutikimo gali atlikti ne visus veiksmus. Jis gali nuspręsti pristi palikimą ar ne, atsisakyti sudaryti sutartį, pristi sprendimą ginti teisinėmis priemonėmis bendrą turtą, esant neatidėliotinai būtinybei, imtis priemonių bendram turtui apsaugoti, ginti savo asmenines teises, susijusias su bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe.

9. Tam, kad turtui būtų nustatytas šeimos turto teisinis režimas, keliami nesudėtingi reikalavimai, tačiau reikalavimai disponuoti nekilnojamuoju turtu, esančiu šeimos gyvenamąja patalpa, yra vieni iš griežčiausių, nes tik perleidžiant tokį turtą, jeigu sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, yra reikalingas teismo leidimas.

10. Įstatymas suteikia sutuoktiniams teisę vedybų sutartimi nustatyti ar pakeisti teisinį turto režimą tik turtui, kuris gali būti jų kiekvieno asmeninė arba bendroji jungtinė nuosavybė, tačiau šeimos turto teisinio režimo sutuoktiniai tarpusavio susitarimu pakeisti negali.

11. LR individualių įmonių įstatymo 3 straipsnio nuostatomis apsunkinama sutuoktinių galimybė būti vienos individualios įmonės savininkais, nes minėtame įstatyme įtvirtinta norma, kad individualios įmonės savininku gali būti tik vienas fizinis asmuo.

12. LR vertybinių popierių įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje keliami reikalavimai yra nesuderinti su LR CK 3.92 straipsnio 4 dalyje įtvirtintomis nuostatomis. Vykdamas LR vertybinių popierių įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje keliamus reikalavimus, privalančio parduoti akcijas akcininko sutuoktinio dalyvavimas ar įgaliojimas yra tik formalumas, nes lemiamos reikšmės neturi.

PANAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

I. Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014; Valstybės žinios. 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863; Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2629; Valstybės žinios. 2003, Nr. 14-540, Nr. 32-1315, Nr. 32-1316; Valstybės žinios. 2004, Nr. 111-4123, Nr. 111-4124; Valstybės žinios. 2006, Nr. 48-1701.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; Valstybės žinios. 2004, Nr.72-2495, Nr.171-6319; Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2974, Nr. 116-4403; Valstybės žinios. 2008, Nr. 68-2568.
3. Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995 г. N 223-ФЗ (СК РФ) (с изменениями и дополнениями).
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr.113-3614; Valstybės žinios. 2001, Nr.112-4081; Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1607, Nr.72-3013, Nr.101-4495, Nr.124-5628; Valstybės žinios. 2003, Nr.123-5574; Valstybės žinios. 2005, Nr.84-3109; Valstybės žinios. 2006, Nr.82-3252; Valstybės žinios. 2007, Nr.12-489; Valstybės žinios. 2008, Nr.63-2758, Nr.71-2706.
5. Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 17-627; Valstybės žinios. 2008, Nr. 131-5026;
6. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr.112-4991.
7. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr.17-626; Valstybės žinios. 2008, Nr.71-2718.
8. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr.1-1169, Nr.41-992, Nr.71-1713; Valstybės žinios. 1998, Nr.33-873; Valstybės žinios. 2000, Nr.61-1824, Nr.61-1837; Valstybės žinios. 2001, Nr.39-1317; Valstybės žinios. 2003, Nr.38-1687, Nr.74-3434; Valstybės žinios. 2004, Nr.73-2514; Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3108; Valstybės žinios. 2006, Nr.77-2963.
9. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810; Valstybės žinios. 1994, Nr. 78-1463; Valstybės žinios. 1995, Nr. 53-1304; Valstybės žinios. 1996, Nr. 68-1645; Valstybės žinios. 1997, Nr. 65-1533; Valstybės žinios. 1998, Nr.49-1329; Valstybės žinios. 1999, Nr. 19-509, Nr.32-903, Nr.32-905, Nr.57-1831; Valstybės žinios. 2001, Nr. 55-

1943; Valstybės žinios. 2002, Nr. 31-1126; Valstybės žinios. 2003, Nr. 38-1703; Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6297; Valstybės žinios. 2005, Nr.143-5178; Valstybės žinios. 2007, Nr.68-2651.

II. Specialioji literatūra

1. Jovaiša.K.Teismų praktika bylose dėl santuokos nutraukimo I dalis / Verslo ir komercinė teisė. 2007, Nr.5. – Vilnius: Teisės institutas, 2007.
2. Gaivenis V., Valiulis A. Notarinė praktika. Klausimai ir atsakymai. – Vilnius: Justitia, 2000. Trečioji knyga.
3. Kudinavičiūtė I. Sutuoktinių, sugyventinių ir gyvenant skyrium turto teisinis režimas pagal vedybų sutartį // Justitia, 2001.
4. Kudinavičiūtė – Michailovienė I. Santuokos sąlygos ir jų vykdymas. – Vilnius: Justitia, 2006.
5. Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodeksas ir kiti pagrindiniai norminiai aktai, reglamentuojantys vaiko teisių apsaugą, įvaikinimą, globą, pašalpas šeimai/Čivilytė V.– Vilnius: Saulužė, 1999
6. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeimos teisė. – Vilnius: Justitia, 2002. Trečioji knyga.
7. Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. – Vilnius: Justitia, 2002. Antras tomas.
8. Staskonis V. Civilinė teisė.-Kaunas: Vjjusta, 1997.
- 9.Vasarienė D. Civilinė teisė. – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002.
- 10.Vitkevičius P.S. Šeimos narių turtiniai teisiniai santykiai. – Vilnius: Justitia, 2006.

III.Teismų sprendimai

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-119/2004 (procesinio sprendimo kategorija 69.5.1., 69.7.)
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-338/2004 (procesinio sprendimo kategorija 69.5.1; 69.7; 71.4.)
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-347/2005 (procesinio sprendimo kategorija 21.4.1.1; 21.4.1.3; 75.8; 121.20).

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551/2005 (procesinio sprendimo kategorija: 75.8; 22.3.2).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-241/2006 (procesinio sprendimo kategorija 21.4.1.1; 75.6.1 (S)).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-268/2007 (procesinio sprendimo kategorija 20.2;75.6.2;75.7;128.1;128.10;129.17 (S)).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2007 (procesinio sprendimo kategorija: 21.1; 30.9.2; 30.12.1 (S)).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-607/2007 (procesinio sprendimo kategorija 75.7;114.6;129.11 (S)).

IV. Elektroniniai dokumentai

1. Statistikos departamentas // <http://www.stat.gov.lt>
2. Centrinė hipotekos įstaiga // <http://lhr.lt>

SANTRAUKA

Turtas, įgytas po santuokos sudarymo, yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, išskyrus asmenine nuosavybe esantį sutuoktinių turtą. Preziumuojama, kad sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios, nepriklausomai nuo to, kurio sutuoktinio ar jų abiejų vardu turtas įgytas. Ši nuostata kyla iš sutuoktinių lygiateisiškumo principo, o tai reiškia, kad nei vienam iš sutuoktinių nėra suteikiama daugiau teisių į bendrą turtą nei turi kitas sutuoktinis. Sutuoktiniai turi teisę sudaryti vedybų sutartį ir bendru susitarimu nustatyti, koks teisinis režimas bus taikomas jų iki santuokos turėtam bei santuokos metu įgytam turtui. Išimtis – sutuoktiniai negali pakeisti šeimos turto teisinio režimo.

Bendrajai jungtine sutuoktinių nuosavybe esantį turtą sutuoktiniai valdo, naudoja ir juo disponuoja bendru susitarimu. Preziumuojama, kad sandorį sudarantis sutuoktinis veikia kito sutuoktinio sutikimu, kiti sąžiningi asmenys, sudarantys sandorius su sutuoktiniais, turi teisę šio fakto netikrindami manyti, kad sandoris sudaromas abiejų sutuoktinių sutikimu. Bendrą turtą gali tvarkyti ir vienas iš sutuoktinių, tačiau jis tam turi turėti kito sutuoktinio išduotą įgaliojimą.

Šeimos turtas - tai nuosavybės teise vienam arba aniems sutuoktiniams priklausanti šeimos gyvenamoji patalpa ir kilnojamieji daiktai, būtini šeimos poreikiams tenkinti. Turtui, šeimos turto teisinis režimas taikomas nuo santuokos įregistravimo momento. Disponuojant šeimos turtu keliami griežtesni reikalavimai nei disponuojant bendrajai jungtine sutuoktinių nuosavybe ar asmenine nuosavybe. Jeigu sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, perleidžiant nekilnojamąjį turtą, kuriam taikomas šeimos turto teisinis režimas, reikalingas teismo leidimas.

Atsižvelgiant į prievolės kilmę, jos gali būti vykdomos tiek iš asmeninio vieno sutuoktinio turto, tiek iš bendrosios jungtinės nuosavybės. Vykdam išieškojimą iš vieno sutuoktinio turto, jeigu jo neužtenka kreditoriniams reikalavimams patenkinti, gali būti vieno sutuoktinio dalis atidalijama iš bendrosios jungtinės nuosavybės ir įvykdoma prievolė. Iš bendro sutuoktinių turto nėra tenkinamos prievolės atsiradusios iki santuokos įregistravimo. Jeigu sutuoktiniai yra sudarę vedybų sutartį ir turtas yra jų kiekvieno asmeninė nuosavybė, tai jie atsako tik šiuo turtu, o pagal bendras prievoles ir prievoles šeimos interesais atsako solidariai. Iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės vykdomos prievolės, kurios yra susijusios su bendru turtu, bendrais šeimos, namų ūkio interesais, taip pat solidariosios sutuoktinių prievolės.

SUMMARY

Possession which was acquired after the marriage is a joint possession of a married couple, except possession which is a personal ownership. We should assume, that shared pieces of married couple's possession are equal, despite the name of a person, whose name was used to obtain the possession. This attitude comes from equality of rights principle of a married couple which means that neither from a married couple could be given more rights to a shared possession than other have. Married couple may make a contract of marriage and with collaborative covenant determine a type of juridical treatment, which should be applied for a possession, obtained before and after the marriage. There is an exception – married couple may not change their juridical treatment for their possession.

Joint possession of a married couple is controlled, used and disposed with collaborative agreement. We should assume, that a spouse who is making a contract is behaving with other spouse's permission. Other conscientious people, who are making a contracts with a married couple, have a right to assume that a contract is being made with both of couple's agreement, without inspecting this fact. Shared possession may be managed with one of a married couple, however he must have another's authorization.

Families possession – is one's or both's of married couple ownership of families living space and portable goods, essential for families needs. Juridical treatment for a family possession is applied from the moment of marriage. To dispose of family's possession, there are more strict requirements than dispose of joint possession of a married couple or personal possession. If a married couple have under-age children, disposing of realty which have juridical treatment applied, requires a court order.

Considering the origins of obligation, it might be executed from both personal and joint possession. Prosecuting an exaction from one's of a married couple's possession, if it's not enough to cover creditor's demands, there may be used it's share from a joint possession and obligation will be satisfied. Obligations originating before the marriage may not be satisfied from a joint possession. If a married couple have made a contract of marriage and possession is each other's ownership, then they are responsible only for this possession, whereas for collective obligations and obligations of family interests they are responsible solidary. Obligations which are executed from a joint possession of married couple and which are related to shared possession, shared family and property interests, are also solidary married couple's obligations.